

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Київський національний лінгвістичний університет

Кафедра східної і слов'янської філології

Кваліфікаційна робота магістра з
арабської філології

на тему:

**НЕОЛОГІЗМИ В СУЧАСНІЙ АРАБСЬКІЙ МОВІ: ДЕРИВАЦІЙНИЙ
ПОТЕНЦІАЛ, ТИПОЛОГІЯ, ФУНКЦІОНУВАННЯ**

Студента групи Мар 57-22

факультету східної і слов'янської філології

денної форми навчання

Освітньої програми

Східна філологія: Арабська мова і література,

переклад, методика навчання

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.060 Східні мови та

літератури (переклад включно),

перша – арабська

Шуляк Анастасії Русланівни

Науковий керівник:

д. філол. наук, проф. Рибалкін В.С.

Допущений до захисту

« ____ » _____ 2023 року

Завідувач кафедри

(підпис)

(ПІБ)

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	2
РОЗДІЛ 1. ТРАКТУВАННЯ НЕОЛОГІЗМІВ В ЗАГАЛЬНОМУ МОВОЗНАВСТВІ	9
1.1 Неологізми як мовне явище.....	9
1.2 Ознаки неологізмів і способи їх творення.....	16
1.3 Класифікації неологізмів.....	20
ВИСНОВКИ ДО 1 РОЗДІЛУ	25
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ НЕОЛОГІЗМІВ В АРАБСЬКІЙ МОВІ ТА ЇХ ТИПОЛОГІЯ	27
2.1 Загальнонаукові та спеціальні методи дослідження неологізмів.....	27
2.2 Методика аналізу неологічної лексики в арабській мові.....	31
2.3 Типологія неологічної лексики в арабській мові.....	35
ВИСНОВКИ ДО 2 РОЗДІЛУ	39
РОЗДІЛ 3. ДЕРИВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ НЕОЛОГІЗМІВ В АРАБСЬКІЙ МОВІ	41
3.1 Дери́вація як морфологічне явище.....	41
3.2 Префіксальна дери́вація неологізмів.....	43
3.3 Семантична дери́вація неологізмів.....	45
3.4. Суфіксальна дери́вація неологізмів.....	48
ВИСНОВКИ ДО 3 РОЗДІЛУ	51
РОЗДІЛ 4. ФУНКЦІОНУВАННЯ НЕОЛОГІЗМІВ В АРАБСЬКІЙ МОВІ	53
4.1 Засоби неологічного словотвору.....	53
4.2 Неологізми в різних терміносистемах (військова, політична тощо)..	56
4.3 Неологізми на позначення новітніх концепцій.....	66
ВИСНОВКИ ДО 4 РОЗДІЛУ	71
ВИСНОВКИ	72
АНОТАЦІЯ АРАБСЬКОЮ МОВОЮ	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	79

ВСТУП

З початку ХХІ ст. словники арабської мови (АМ) постійно поповнюються новою лексикою, що формується в умовах стрімкого розвитку інформаційного суспільства. Одним із головних джерел поширення неологічної лексики виступають ЗМІ: мовець вперше чує нове слово з екранів телевізора, помічає у газетних статтях, бачить часте його використання у соціальних мережах, а згодом і сам починає його вживати. Лексика мас-медіа є динамічною, а інноваційні процеси у словнику сучасних ЗМІ характеризуються активністю.

Поява нових слів у мові є свідченням змін у житті суспільства. Оновлення словникового запасу мови, яке відбувається через динамічний розвиток суспільства, називається неологізацією. Цей процес є природним і, за словами Ф. де Соссюра, не існує жодної мови, яка б була відсторонена від явища появи в ній нових слів. ["Cours de linguistique générale" (Загальна лінгвістика), 1916]. Процес неологізації є необхідним для того, щоб мова відповідала потребам суспільства на кожному етапі його розвитку, як у спілкуванні, так і в розвитку культури народу та закріпленні результатів пізнання світу людиною. З цієї причини мовознавці та лінгвісти детально досліджують процес створення та функціонування такої лексики в різних сферах мови.

Різні мовознавці, як вітчизняні, так і іноземні, давали визначення терміну "неологізм". Наприклад, О. Селіванова ["Сучасна лінгвістика" (2006)] розглядає "неологізм" як слово або поєднання слів, які використовуються протягом певного часу для позначення нового або вже існуючого поняття, і які носії мови розглядають як нові лексичні утворення.

К. Заболотний ["Лінгвістика тексту і перекладознавство" (2015)] дає таке визначення "неологізму": нове слово або стійке поєднання слів, що відповідає вимогам спілкування, нове за формою і за значенням, створене згідно з правилами словотворення мови або запозичене з іншої мови і розглядається носіями мови як нове протягом певного часу.

В узагальненому формулюванні "неологізм" – це слово, термін або фраза, що з'явилися на певному етапі розвитку мови для позначення як нових реалій та понять, так і вже існуючих в новому значенні і які розуміються носіями як лексичні новоутворення.

Головними ознаками неологізмів є: 1) соціальна належність; 2) узуальність; 3) новизна і здатність до її втрати; 4) нормативність; 5) відсутність тісного зв'язку з контекстом; 6) високий ступінь номінативності.

Соціальна належність неологізму означає, що слово, яке тільки-но з'явилося, позначає нові поняття, які виникли в результаті науково-технічного прогресу, розвитку суспільних відносин, соціально-політичних змін тощо.

Узуальність – це закріпленість нової лексичної одиниці у загальному використанні. Неологізми здатні втрачати свою новизну і стають з часом загальноживаними словами. Це відбувається і з власними неологізмами, що позначають нові реалії, предмети, явища. Коли для людини певний предмет починає втрачати свою новизну і стає буденним, тоді й слово, яке його позначає, стає звичним: неологізми кінця ХХ та початку ХХІ ст. перестають уже сьогодні функціонувати як нові лексичні одиниці. Нормативність неологізмів полягає в тому, що їх утворення здійснюється за уже наявними у мові словотвірними моделями, у їх відповідності мовній нормі. Неологічній лексиці не притаманний тісний зв'язок з контекстом, бо неологізм є зрозумілим і без опори на контекст, що свідчить про високу ступінь номінативності нової лексичної одиниці.

Для утворення неологізмів використовують такі способи словотвору: словоскладання, афіксація (суфіксальний, префіксальний, суфіксально-префіксальний способи словотворення), телескопія, конверсія, скорочення, запозичення та лексико-семантичний спосіб творення.

В арабському мовознавстві більше уваги приділяється практичному аспекту вживання неологізмів. Національні філологи, хоч і виділяють окремі неологізми у словниках, теоретичну концепцію неологізмів щодо їх використання в АМ не виробили. Арабські неологізми формуються двома шляхами – шляхом внутрішнього розвитку природної системи мови та за

рахунок залучення до обігу іншомовних слів. Слід враховувати і слова, що входять до сучасної стандартної АМ з різних діалектів, можливості транслітерації запозичених слів, їхньої арабізації.

З'ясувалося, що існують певні продуктивні граматичні засоби залучення нових слів до обігу. «Аналіз лексики на позначення відповідних понять в АМ свідчить, що найбільше неологізмів утворюється за моделлю taf'īl (тобто ta12ī3), яка є масдаром породи II. За значенням парадигма цього віддієслівного іменника часто корелюється з західним інфінітивом, який так само як і в АМ, передаючи каузативність, використовується для утворення девербального іменника, наприклад: ар. siyāsa 'політика' → tasyīs 'політизація'; jayš 'армія, військо' → tajūīš 'мобілізація'. Водночас багато нових слів, які увійшли до АМ з європейських мов, містять чотири і більше приголосних. Тому деякі з таких запозичень, особливо ті, що містять п'ять або більше приголосних, залишаються незмінними або зазнають незначних змін, наприклад: tiknūlūjiyā 'технологія', dīmuqrāṭiyya 'демократія', dīblūmāsiyyā 'дипломатія' тощо. Вживання шаблону fa'lala фіксується вже у класичній АМ, наприклад у таких лексичних одиницях як tarjama, falsafa, handasa, daḥraja, qaṅṅara, zaḥrafa та ін. Варіантом шаблону fa'lala є також словотворча модель faw'ala, де чотири приголосні включають 'w' у другій позиції. За моделлю faw'ala утворено неологізми: 'ālam 'світ' → 'awlama 'глобалізація', ḥāsūb 'комп'ютер' → ḥawsaba 'комп'ютеризація', ḫāṣṣ 'приватний' → ḫawṣaṣa 'приватизація', qānūn 'закон' → qawnana 'кодифікація', ḥākim 'правитель, суверен' → ḥawkama 'керівництво, менеджмент, управління'. Для шаблону faw'ala зафіксовані також випадки переходу ū → w, як от в неологізмах: tūnis Туніс → tawnasa «тунісизація», aṣ-ṣūmāl → Сомалі ṣawmala «сомалізація». (Рибалкін, 2021).

В АМ основним джерелом неологізмів виступають європейські мови, передусім англійська та французька. Їхній вплив спричинила колоніальна політика західних країн, коли вживалися французька (Марокко, Туніс, Алжир, Лівія, Ліван), або англійська (Саудівська Аравія, Кувейт, Катар, ОАЕ, Оман, Ємен та ін.). У деяких країнах ці мови й досі мають статус державних. Помітний

вплив на поширення неологізмів справило й навчання арабської молоді за кордоном, адже білінгвізм не міг не позначитися на лексиці рідної мови. Певний вплив на формування неологізмів мають і мови зі статусом міжнародних. У деяких сім'ях другою рідною мовою, принаймні побутовою розмовною, можна назвати французьку або англійську.

Оновлення або розширення семантичного значення лексем в АМ призводить до утворення неологізмів. Починає знову вживатися лексика, яка перебувала в пасивному стані. Збагачення лексичного фонду АМ відбувається і лексико-семантичним способом.

З початку ХХІ століття йде прискорений процес переходу людей з промислового в інформаційне суспільство. Це істотно впливає і на мовні процеси: формування неологізмів в АМ відбувається як з допомогою зовнішнього впливу, так і за рахунок внутрішніх ресурсів.

Вивченням питань даної теми займалися наступні науковці: Л. Бархударов ["Мова та переклад" (1980)], В. Заботкіна ["Семантика англійських модальних дієслів" (1975), "Англійський дієслівний категоріальний модус" (1985)], О. Шмельов ["Синтаксичні структури" (1984)], Ю. Зацний ["Теоретична граматики французької мови" (1977)], М. Цвіллінг ["Лінгвістична семантика" (1975)], В. Карабан ["Синонімічні перетворення в українській мові" (1987)], Г. Терехова ["Лінгвістична культурологія" (2003)], В. Комісаров ["Введення у загальну теорію перекладу" (1969)], О. Селіванова ["Сучасна лінгвістика" (2006)], Р. Слепович ["Семантика. Лінгвістичний підхід" (2003)], В. Гак ["Нове в зарубіжній лінгвістиці" (1964)], Ю. Жлуктенко ["Фразеологія англійської мови" (2001)], І. Андрусак ["Структурна семантика" (1979)], "Семантика: Словник складних слів" (1996)], Т. Пахомова ["Лінгвістика та міжкультурна комунікація" (2009)], В. Телія ["Загальні питання лексикології" (1976)].

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю дослідити неологічну лексику як складову словникового складу мови та визначити оцінний компонент у лексичному значенні неологізмів. Кількість нових лексичних одиниць постійно зростає, їх необхідно постійно фіксувати й аналізувати.

Об'єктом дослідження є вживання та функціонування неологізмів арабської мови.

Предметом дослідження є неологізми арабської мови.

Мета дослідження полягає у тому, що перекладачі систематично поповнюють свій словниковий запас, у тому числі і розглядають та вивчають нові поняття, так як з початку XXI ст. словники арабської мови постійно поповнюються новою лексикою, яка формується в умовах бурхливого розвитку інформаційного суспільства. Саме тому, мета нашої магістерської роботи дослідити типологію, функціонування і дериваційний потенціал арабських неологізмів.

Мета роботи визначає вирішення наступних **завдань**:

1. **Аналіз неологізмів в арабській мові:** дослідження різних типів неологізмів, таких як лексичні, синтаксичні, морфологічні тощо в арабській мові, поділ їх за категоріями та розгляд їхнього походження.

2. **Типологія неологізмів:** опис та класифікація неологізмів на основі їхньої природи та використання в арабській мові. Визначення та систематизація категорій та видів неологізмів.

3. **Функціонування неологізмів:** вивчення способів вживання неологізмів в арабській мові, а також аналіз їхньої ролі та впливу на мовленнєвий процес.

4. **Дериваційний потенціал неологізмів:** розгляд можливостей та шляхів розвитку неологізмів в арабській мові, включаючи їхній вплив на мовну систему та перспективи подальшого розвитку.

Під час здійснення наукового пошуку я скористалась **методами** спостереження, узагальнення, аналіз і синтез сучасних словників, порівняння функціонування окремих неологізмів.

Наукова новизна полягає у глибокому аналізі, систематизації та інтерпретації неологізмів у контексті сучасної арабської мови, розкриваючи їхні властивості та значення для мовознавства в цілому.

Теоретичне значення полягає у глибокому дослідженні та розумінні важливих аспектів формування та функціонування новоутворень в арабській мові. Дослідження типології неологізмів вказує на різноманітність та класифікацію неологізмів за структурними та семантичними особливостями. Це дозволить зрозуміти, які види нових слів чи висловів становлять собою неологізми та як вони вписуються у лексичну систему мови. Аналіз дериваційного потенціалу вказує на створення нових слів шляхом поєднання префіксів, суфіксів, афіксів і т. д. з основою слова. Це дає уявлення про те, наскільки мова гнучка та продуктивна в утворенні нових лексичних одиниць. Функціонування неологізмів в арабській мові допомагає зрозуміти, які сфери життя, комунікації чи професії допомагають виникненню та розповсюдженню неологізмів, виявлення їх ролі в різних контекстах спілкування (літературна, розмовна, наукова мова тощо) і відкриває нові можливості для подальшого дослідження.

Практичне значення полягає у *вдосконаленні комунікаційного процесу*: розуміння та використання неологізмів дозволяє покращити комунікацію у сучасному арабському мовленні. Мовці можуть використовувати нові слова для пояснення нових концепцій, ідей чи технологій, що сприяє ясності та точності мовлення. *Розвиток професійної мовної компетенції*: для фахівців у галузі мови, перекладу, журналістики та лінгвістики, розуміння процесу творення та функціонування неологізмів в арабській мові допомагає у вивченні мови, а також у її практичному використанні. *Стимулювання мовного розвитку*: робота з неологізмами може стати каталізатором для розвитку арабської мови. Це стимулює нові творчі можливості для її розширення та розвитку наукових, технічних, культурних та інших сфер життя. *Адаптація до сучасних реалій*: сприяння адаптації мови до швидкозмінних реалій суспільства. Нові технології, соціальні явища та інші нові концепції потребують нових слів, і вивчення неологізмів дозволяє краще зрозуміти й описувати ці явища.

Апробація результатів магістерської роботи проводилася на Міжнародній науково-практичній відеоконференції «Ad orbem per linguas. До

світу через мови» (КНЛУ, 18-19 травня 2023 р.). Тема доповіді: «Неологізми в сучасній арабській мові: дериваційний потенціал, типологія, функціонування». Тези доповіді опубліковано у збірнику матеріалів відеоконференції.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів (та тринадцяти підрозділів) з висновками до кожного з них, висновків до всієї роботи, анотації арабською мовою, списку використаних джерел (31 позиція). Загальний обсяг роботи складає 82 сторінки.

РОЗДІЛ 1

ТРАКТУВАННЯ НЕОЛОГІЗМІВ В ЗАГАЛЬНОМУ МОВОЗНАВСТВІ

1.1. Неологізми як мовне явище

Неологізми – це слова, які є новими лексичними одиницями для кожного історичного періоду. Такі слова ще не встигли увійти в активний словниковий запас, тому вони бувають не зрозумілі для сприйняття. Термін «неологізм» застосовується до так званих новостворених слів на матеріалі мови, в повній відповідності з існуючими в мові словотворчими моделями слів або словосполучень, що позначають щось нове, раніше невідоме, неіснуючі поняття, предмет, галузь науки, рід занять, професію і т. д. Слід зазначити, що головною ознакою неологізму є новизна слова для більшості носіїв мови.

Поява нових слів у мові є свідченням змін у житті суспільства. Оновлення словникового запасу мови, яке відбувається через динамічний розвиток суспільства, називається неологізацією. Цей процес є природним і, за словами Ф. де Соссюра, не існує жодної мови, яка б була відсторонена від явища появи в ній нових слів. ["Cours de linguistique générale" (Загальна лінгвістика), 1916]. Процес неологізації є необхідним для того, щоб мова відповідала потребам суспільства на кожному етапі його розвитку, як у спілкуванні, так і в розвитку культури народу та закріпленні результатів пізнання світу людиною. З цієї причини мовознавці та лінгвісти детально досліджують процес створення та функціонування такої лексики в різних сферах мови.

Слово є неологізмом нетривалий час. Це спричинено тим, що як тільки слово починає активно вживатися, воно втрачає ознаку новизни і стає загальноновживаним. В даний час слова місяцехід, космодром, радар, ракета-носій, програмування вже не є неологізмами. Ці слова були новими для свого історичного періоду, але зараз освоєні мовами і не сприймаються носіями мови як нові. Навпаки постійно з'являються нові і нові слова, через те, що життя

швидко і постійно змінюється. Наприклад рік тому ніхто не знав таких слів як блекаут (повне відключення світла), свинособаки (русня), тред (коли існує певне розмовне павутиння), бавовна (вибухи на тимчасово окупованих територіях), леопарди (військова техніка), донат (благодійний внесок на потреби військовим), банка (електронний гаманець для зборів коштів) і тд.

Нове слово проходить кілька етапів соціалізації, тобто його приймання суспільством, і лексикалізації, тобто його закріплення в мовній системі. Подальший етап соціалізації – прийняття слова широкою аудиторією носіїв мови. Після цього настає процес лексикалізації, а потім – набуття навичок адекватного вживання нового слова, тобто здобуття комунікативно-прагматичної компетенції носіями мови.

«Ланцюжок неологізації» об'єкта дійсності можна представити так: спершу людина створює нове слово, потім воно проходить соціальний процес (його приймають у суспільстві) і нарешті, це слово стає частиною мовної системи, тобто лексикалізується.

Арабська мова, як і інші мови, перебуває в постійній зміні і динаміці. Слід зазначити, що лексика як самий рухливий пласт мови, найбільш чутливо реагує на всі зміни в соціальній, культурній та інших сферах життя, адже саме слово є «дзеркалом життя». Також постійно зростаючий інтерес сучасної лінгвістики до різних аспектів словотворення пояснюється тим, що слово є центральною одиницею мови.

Основні труднощі при перекладі неологізмів – це з'ясування значення нового неологізму. Переклад відбувається шляхом використання словників, в залежності від того до якого типу слів належить даний неологізм.

Причиною появи неологізмів є суспільний і науково-технічний прогрес: поява нових соціально-економічних реалій, відкриття в галузі науки і техніки, досягнення в сфері культури. Так само сильно впливає на появу нових слів і політична ситуація в країні. Так, наприклад військові дії породжують безліч нововведених слів, які потім всі починають активно використовувати.

Проблему неології в різні періоди часу вивчали багато вчених у галузі мовознавства. Кожен з них дослідив певні аспекти неологізмів, такі як визначення терміну "неологізм", визначення ознак неологічної лексичної одиниці, класифікація неологізмів, виокремлення словотвірних моделей, а також вивчення їхнього функціонування в різних сферах. Серед них були Л. Бархударов ["Мова та переклад" (1980)], В. Заботкіна ["Семантика англійських модальних дієслів" (1975), "Англійський дієслівний категоріальний модус" (1985)], О. Шмельов ["Синтаксичні структури" (1984)], Ю. Зацний ["Теоретична граматики французької мови" (1977)], М. Цвіллінг ["Лінгвістична семантика" (1975)], В. Карабан ["Синонімічні перетворення в українській мові" (1987)], Г. Терехова ["Лінгвістична культурологія" (2003)], В. Комісаров ["Введення у загальну теорію перекладу" (1969)], О. Селіванова ["Сучасна лінгвістика" (2006)], Р. Слепович ["Семантика. Лінгвістичний підхід" (2003)], В. Гак ["Нове в зарубіжній лінгвістиці" (1964)], Ю. Жлуктенко ["Фразеологія англійської мови" (2001)], І. Андрусак ["Структурна семантика" (1979)], К. Ковтун ["Словник сполучень слів української мови" (1993)], Є. Кубрякова ["Семантична типологія: Фразеологічні одиниці" (1996), "Семантика: Словник складних слів" (1996)], Л. Омельченко ["Фразеологія сучасної української мови" (2001)], Т. Пахомова ["Лінгвістика та міжкультурна комунікація" (2009)], В. Телія ["Загальні питання лексикології" (1976)].

Різні мовознавці, як вітчизняні, так і іноземні, давали визначення терміну "неологізм". Наприклад, О. Селіванова ["Сучасна лінгвістика" (2006)] розглядає "неологізм" як слово або поєднання слів, які використовуються протягом певного часу для позначення нового або вже існуючого поняття, і які носії мови розглядають як нові лексичні утворення.

К. Заболотний ["Лінгвістика тексту і перекладознавство" (2015)] дає таке визначення "неологізму": нове слово або стійке поєднання слів, що відповідає вимогам спілкування, нове за формою і за значенням, створене згідно з правилами словотворення мови або запозичене з іншої мови і розглядається носіями мови як нове протягом певного часу.

О. Шмельов ["Синтаксичні структури" (1984)] стверджував, що існують два підходи до визначення неологізмів: 1) неологізм – це лексична одиниця, яка не використовувалася раніше в мовленні; 2) неологізм – це те, "що носії мови розглядають як нове, але це – добре забуте (або не повністю забуте) старе".

За словами Н. Князева ["Актуальні проблеми загальної фонетики" (2002)], "неологізм" – це лексична одиниця, яка має новизну і створена за моделями словотворення, вже існуючими в мові, і виникла завдяки суспільному попиту від її покоління, що може вийти з ужитку у разі зміни подій.

Часто термін "неологізм" вживають як синонім до терміну "інновація" для позначення нового слова. Наприклад, О. Сербенська ["Теоретична граматики англійської мови" (1976)] зауважує, що інновації – це "запозичення, новоутворення, а також кожне включене слово або вираз в мову, які відповідають вимогам спілкування, нові за формою і значенням (або хоча би за однією з цих характеристик), утворені відповідно до правил словотворення мови або запозичені з іншої мови, і які розглядаються носіями мови як нові на протязі певного часу.

В області неології є чимало невирішених як в теоретичному, так і в практичному плані проблем. Більшість авторитетних в цій області фахівців визнають наступні напрями актуальними дослідженнями: проблема віднесення новоутворення до неологізму, тобто як довго слово повинне вживатися в мові, щоб вважатися неологізмом і потрапити в словник; зв'язок лексичної одиниці і неологізмів; необхідність створення особливих словникових статей або послідовності, що дозволяють маркувати неологізми, оскільки існуюча система вкрай незручна і не враховує соціальної диференціації мови, а звідси з'являється непорозуміння в стилістичній характеристиці неологізмів, а значить і в питанні при віднесенні до неологізмів сленгових одиниць, професіоналізмів, термінів і інших пластів лексики. Мова передусім служить для вираження думок та досягнення комунікативних цілей. Утворення нових слів в мові відповідно обумовлене прагматичними потребами.

Говорячи про продуктивне словотворення, існує тенденція використання певних способів словотворення, які є характерними для арабської мови в сучасному контексті та в різних сферах комунікації. Правильне використання таких словотворчих моделей є однією з основних характеристик індивідуального авторського стилю та мови. Важливо зазначити, що арабська мова, як і будь-яка інша мова, постійно зазнає змін і розвитку.

Слова як лексичні одиниці взаємодіють з іншими елементами мови, і ця взаємодія лежить в основі функціонування всієї мовної системи. У сучасних дослідженнях семантики слів все більше акцентується на вивченні того, як похідні слова функціонують в мові, а це спонукає до бажання краще розуміти механізми формування семантики нових слів.

Серед головних ознак неологізмів такі мовознавці як Л. Щерба ["Основи загальної фонетики" (1912)], С. Козінцев ["Словотворча морфологія: Наративна лексика та фразеологія" (1982)], Є. Пульян ["Лінгвістична психологія. Словник" (2008)] виділяють наступні:

- 1) соціальна приналежність;
- 2) узуальність;
- 3) новизна і здатність до її втрати;
- 4) нормативність;
- 5) відсутність тісного зв'язку з контекстом;
- 6) високий ступінь номінативності

Зараз спостерігається розширення існуючого словникового запасу арабської мови, що спричиняє появу нових слів. Всі ці нові слова, їх структура та значення, вписуються в арабські словотвірні традиції і виникають у відповідь на суспільну потребу в новому лексичному матеріалі. Сучасна арабська мова має різні методи для створення нових слів, включаючи словоскладання, конверсію, скорочення, адеквативізацію, субстантивізацію, зворотний словотвір, лексико-семантичний спосіб, фонологічний спосіб і інші. Проте не всі ці методи використовуються однаково часто, і кожен з них має свою вагу в словотвірному процесі.

Найбільш поширеними методами створення неологізмів є афіксальний спосіб, який включає префікси та суфікси, становить 24% всіх нових слів і найчастіше зустрічається в наукових термінах. Префікси походять переважно з латинської, французької та грецької мов і часто використовуються в наукових сферах.

Серед найдавніших, загальних та поширених методів словотворення є складання слів. Процес складання слів полягає у поєднанні двох основ, які можуть бути однаковими за формою, але мати різне значення. У складному слові ці компоненти об'єднуються в єдину структурну одиницю і можуть виступати як окремі слова зі своїми значеннями. Спосіб словоскладання відображає особливості конкретної мови та показує її унікальні риси.

Афіксація – найпоширеніший спосіб словотвору на цьому етапі розвитку англійської та української мови. К. Коваленко ["Стильова домінанта як літературознавча проблема (2010)] зазначає, що афікси мають характерні ознаки та властивості:

- а) продуктивні;
- б) виражають певне значення, приєднуючись до продуктивної основи;
- в) легко виокремлюються як словотворчий елемент;
- г) слугують для утворення нових слів від основ іншого походження.

Головною метою афіксації є створення нового слова або зміна його значення, прикріплюючи афікс до кореня або основи слова. У сучасних англійській та українській мовах, афіксація може бути реалізована за трьома способами: суфіксацією, префіксацією і поєднанням суфіксації і префіксації.

Серед нерегулярних методів утворення морфологічних неологізмів, скорочення є найбільш продуктивним в останні роки. Ці скорочення відображають тенденцію до раціоналізації мови. Основна мета цього методу полягає в спрощенні складної мовної одиниці шляхом відсікання або скорочення частини основи без зміни лексичного значення вихідного слова. Такі лексичні новоутворення можуть приймати різні форми, будь то звучання, написання, числові або буквені скорочення або навіть текстові форми. Незважаючи на те,

що скорочення становлять невеликий відсоток від загальної кількості неологізмів, їх кількість постійно зростає.

З чотирьох видів скорочень (абревіатури, акроніми, усічення, злиття) переважають усічені слова. Усічення найбільш характерно для різних типів сленгів (шкільного, спортивного, газетного). Серед скорочень велике місце займають абревіатури і акроніми.

Як правило, абревіатури вимовляються по буквах. Коли абревіація зустрічається тільки на листі, вона читається як повне слово. Новим же у використанні абревіатур є відсутність крапок після кожної букви абревіатури, що наближає їх до акронімів.

Акроніми вимовляються як повні слова. Особливу увагу заслуговують акроніми, використовувані в галузі освіти, такі як TEFL (Teaching English as a Foreign Language); всесвітньо відома міжнародна організація викладачів англійської мови як іноземної – IATEFL (International Association of Teachers English as a Foreign Language) і американська організація вчителів англійської мови для мовників інших мов – TESOL (Teachers of English to Speakers of Other Languages); в сфері охорони навколишнього середовища, наприклад, UNEP (United Nations Environmental Program).

Важливим джерелом для збагачення лексичного складу мови є запозичення з інших мов. Запозичення – це використання елементів інших мов, таких як слова, словотворчі афікси та синтаксичні конструкції, які переходять з однієї мови в іншу через міжмовний контакт. Вони вписуються в систему цільової мови настільки гармонійно, що носії мови не розрізняють їх як іншомовні слова, і лише етимологічний аналіз може розкрити їхнє справжнє походження. Запозичення з інших мов є поширеним способом утворення неологізмів. Зворотні деривації включають процес створення дієслів шляхом усічення суфікса від відповідних імен іменників.

Отже, будь-які інновації у світі призводять до створення нових слів у всіх мовах. Нові слова можуть формуватися різними шляхами, такими як словоскладання, афіксація, конверсія, скорочення, запозичення та лексико-

семантичний спосіб. Нова лексична одиниця поступово переходить від пасивного вжитку до активного в мові з плином часу. Також неологізми зазвичай створюються відповідно до законів конкретної мови та її продуктивних моделей словотворення, відображаючи сучасні лінгвістичні та семантичні процеси.

1.2. Ознаки неологізмів і способи їх творення

Сучасна арабська мова пройшла складний шлях історичного розвитку, через низку економічних, політичних, соціальних та інших впливів. З цієї причини словниковий склад сучасної арабської мови може допомогти дослідити її мовні процеси.

Словниковий склад кожної мови становлять ще й неологізми як новостворена лексика. Неологізми, виникаючи як спосіб набуття нових значень та форм вже існуючих слів, проявляють себе під впливом інших мов і як нові, запозичені слова. Саме тому актуальність проблеми неологізмів визначається правильним трактуванням новизни, що виходить із низки внутрішніх та позамовних факторів.

Таким чином, дослідження нових процесів, що відбуваються в арабській мові як за рахунок внутрішнього запасу слова, тобто утворення нового значення вже існуючого слова на основі нової форми, так і за рахунок появи з інших мов термінів, запозичень, показує, що є необхідність упорядкування знань, а також визначення їх.

За останні роки глобальні процеси, що відбуваються в масових комунікаційних мережах, у пресі, на основі такого права людини, як свобода слова, мають певний вплив і на арабську мову. З іншого боку, розвиток технологій, наукових сфер також сприяє виникненню нових слів та словосполучень. Формуються нові слова та вирази, існуючі слова зазнають змін у рамках нових словосполучень, слова можуть також повернути своє минуле значення.

Особливо цей процес прискорився у ХХІ столітті. Зростають єдність та взаємозалежність світових структур, ускладнюються міжнародні відносини. Наприклад, відомий вплив соціальних структур на процес реалізації «арабської весни», що призвело до зміни геополітичної картини світу. Все це сприяло суттєвим змінам у житті арабів, насамперед у суспільно-політичному житті. Ці зміни вплинули на мовні процеси, причому як прямо, так і побічно. Цікаво, що це проявляється у різних сферах життя мови по-різному. При цьому словниковий запас мови постійно оновлюється, збагачується та змінюється. Ті слова, які вважаються неологізмами, через деякий час можуть перейти в активний словниковий запас, частина ж із них залишається в мові існувати в пасивній формі і тим самим вони втрачають свою новизну, тобто неологічність.

Способи творення неологізмів, як явища в сучасному мовознавстві, є цікавим і складним процесом. Процес становлення неологізмів має кілька етапів:

1. Потреба: неологізми зазвичай виникають через потребу висловити нові ідеї або явища, які не відображають новий зміст. Наприклад, із зростанням технологій, можуть з'являтися нові терміни для позначення нових гаджетів або програм.

2. Створення: задля позначення нового явища або об'єкта потрібно створити нове слово. Створення неологізмів може відбуватися різними шляхами:

Калькування: нове слово формується на основі вже існуючого, за допомогою префіксів, суфіксів або інших морфологічних змін.

Складання: нове слово утворюється шляхом поєднання двох або більше існуючих слів.

Запозичення: іноді неологізми можуть бути запозичені з інших мов або культур.

3. Розповсюдження: неологізми починають активно використовуватися в мові, передаючи нові поняття та ідеї. Зазвичай цей процес починається в певних соціальних групах, а потім стає загальноновживаним.

4. Легітимація: коли неологізми починають активно вживатися в мові, деякі з них можуть бути офіційно визнані мовними органами, включені до словників, що засвідчує їх офіційний статус і прийняття в мові.

Неологізми є невід'ємною частиною розвитку мови і допомагають виразно висловлювати нові ідеї та реалії, які виникають у сучасному світі. Їх спосіб творення відображає постійний рух мови та її здатність адаптуватися до змін у суспільстві.

Значна кількість неологізмів, які з'являються в сучасних мовах, пов'язана зі швидким темпом технологічного розвитку, наукових досліджень, змін у соціокультурному середовищі та змінами в способах спілкування. З цими змінами з'являються нові явища, нові продукти, нові послуги та ідеї, для яких потрібно створити нові слова або пристосовувати існуючі.

Неологізми часто з'являються в інформаційному просторі, тому з'являються експресивні та точні слова для висловлення нових понять. Вплив соціальних мереж, мемів та інтернет-культури на формування неологізмів став дуже значущим у сучасному мовознавстві.

Також, виникнення неологізмів може бути пов'язано з творчим підходом письменників, поетів, журналістів, які шукають оригінальні й ефективні засоби вираження своїх думок та ідей.

Окрім того, глобалізація також вносить свій внесок у формування неологізмів. Зближення різних культур та мов сприяє запозиченню слів із інших мов, а також виникненню нових словосполучень, які відображають поєднання культур.

Мовознавці стежать за новими словами і намагаються дослідити, яким чином ці слова з'явилися та як вони поширилися. Вивчення способів творення неологізмів є важливим аспектом мовознавства, оскільки допомагає зрозуміти зміни у мові та її адаптацію до соціокультурного середовища, яке постійно зазнає змін.

На додаток, становлення неологізмів – це невід'ємна частина життя мови, яка відображає динамічний характер суспільства та постійні зміни в ньому. Нові

слова та вирази відображають нові реалії і виражають нові ідеї, допомагаючи мові бути актуальною та живою.

У вивченні неологізмів уже багато досліджено, проте багато проблем досі не вирішені належним чином. До них належать і неологізми, і визначення факторів, що зумовлюють їх появу, і розгляд їх функцій у мові. У суспільному житті нові поняття з'являються часто, що тягне за собою створення нових назв чи зміну семантики певних слів. Поява нових понять призводить до поповнення запасу слів, а також способами їх визначення, а саме тими лексичними ресурсами, якими володіє мова, і тими лексико-семантичними відношеннями, які існують у мові в ту чи іншу епоху. Є ще одна особливість словникового запасу – мобільність. Ця особливість визначає такі процеси, як поява неологізмів і витіснення старих, втрата ними актуальності позначень, семантичні зміни всередині окремих груп слів.

Лексика не тільки перебуває в постійному русі, але фактично не окреслена в момент існування мови з достатньою визначеністю. Словниковий запас постійно змінюється і в ньому з'являються різного походження новоутворення. Основні способи номінації – це утворення нових слів із існуючих за допомогою мовних афіксів, утворення складних назв, семантичних дериватів, запозичення іншомовних слів. Саме так утворення нових назв предметів і явищ зазвичай відображаються у мові протягом тривалого часу.

Неологізм – це лексична одиниця, яка утворена існуючими в мові структурними моделями слів, або вживається для позначення нового об'єкта чи нового значення в існуючих словах у мові, які знову з'явилися на якомусь етапі її розвитку. Саме тому є неологізми, які вважаються загальноприйнятими.

Лексичні новоутворення ґрунтуються на певних моделях словесних семантичних особливостей мови та її граматичної будови. Іншими словами, неологізми використовують те, що називається «потенціалом» словотвірної мовної системи, і є їх реалізацією.

Систему мови визнають відкритою і динамічною, адже не існує такої мови, яка реалізувала би всі свої можливості або вичерпала б усі свої ресурси. Якби це

було так, то мова не була б здатна вдосконалюватися і задовольняти нові потреби спілкування. Оскільки мова є засобом відображення об'єктивної дійсності, вона перебуває в стані постійної зміни і розвитку, так як вона перебуває в постійній динаміці. Лексичний склад мови змінюється безупинно і оновлюється набагато швидше, ніж інші яруси мови. Поповнення словникового складу – це природний рух у будь-якій живій мові. Лексична система мови реагує на кожну інновацію і як наслідок включає до свого складу нові слова для позначення нових речей, явищ, процесів. Цей процес є фактом розвитку лексичного запасу мови.

Неологізм – широке поняття, в якому поєднуються різні лінгвістичні та соціологічні чинники. Неологізми виникають у відповідь на суспільну потребу, тож основна мета їх створення – отримання нової, необхідної одиниці. Неологізм як спосіб номінації являє собою універсальне явище, яке притаманне всім мовам. Це явище – свідчення життєздатності мови. Саме в неологізмах можна виявити основні тенденції розвитку мови.

1.3. Класифікації неологізмів

Класифікація неологізмів, тобто нових слів або висловів, що з'являються в мові, може базуватися на різних принципах, залежно від того, які аспекти можна виділити або дослідити. Принципи класифікації неологізмів:

1. За джерелом утворення:

- Морфологічні неологізми: нові слова утворюються за допомогою морфологічних засобів, таких як префікси, суфікси, інфікси і т.д. (هاتف, تلوينة, علمية)
- Синтаксичні неологізми: нові слова чи вислови утворюються шляхом зміни синтаксичної структури або поєднання різних слів. (يسحب على الشاشة)
- Семантичні неологізми: виникають внаслідок зміни значення вже існуючих слів або створення нових понять. (الذكاء الاصطناعي)

2. За сферою застосування:

- Технічні неологізми: пов'язані з розвитком технологій і наукових відкриттів. (الطائرات بدون طيار)

- Медичні неологізми: пов'язані з областю медицини і медичних досліджень. (التصوير بالرنين المغناطيسي)

- Соціальні неологізми: виникають у зв'язку зі змінами в суспільстві, культурі або політиці. (ثقافة الإنترنت)

3. За місцем походження:

- Національні неологізми: нові слова або вислови, що з'являються в межах певної національної мови або культури. (الحملة الوطنية)

- Міжнародні неологізми: нові слова, які швидко поширюються між різними мовами і країнами. (الأمم المتحدة)

4. За функцією в мові:

- Лексичні неологізми: нові слова, що вводяться для позначення нових об'єктів, явищ або понять. (QR كود)

- Фразеологічні неологізми: нові вислови, утворені шляхом поєднання слів, які стають популярними і функціонують як єдине ціле ціле. (محتوى متداول)

5. За формою виникнення:

- Авторські неологізми: нові слова, створені окремими авторами або поетами, щоб позначити їх унікальні ідеї або образи. (نظرية التواصل اللغوي)

6. За ступенем упродження:

- Новаторські неологізми: нові слова або вислови, які вперше використовуються для позначення чого-небудь унікального або інноваційного. (تحول رقمي)

- Адаптовані неологізми: нові слова, що були запозичені з інших мов або адаптовані з інших слів для позначення нових понять або об'єктів. (البرمجة)

7. За емоційним забарвленням:

- Позитивні неологізми: нові слова, які виражають позитивні емоції, концепції або ідеї. (الإبداع)

- Негативні неологізми: нові слова, що мають негативний відтінок або виражають неприємні або деструктивні концепції. (الفساد)

8. За формою словотворення:

- Кальковані неологізми: нові слова, утворені шляхом буквального перекладу іншомовних слів або висловів. (سيلفي)

- Акронімічні неологізми: нові слова, створені з початкових літер окремих слів. (منظمة التحالف الشمالي)

9. За часом виникнення:

- Сучасні неологізми: нові слова, які з'явилися в останні роки або десятиліття і відображають сучасні тенденції та явища. (هاشتاغ)

- Історичні неологізми: нові слова або вислови, що з'явилися в минулому і можуть бути менш популярними у сучасному вжитку. (استقلالية)

10. За сферою вжитку:

- Професійні неологізми: нові слова, що використовуються в певних професіях або спеціалізованих галузях, наприклад, в медицині, праві, технологіях. (علم الأحياء الجزيئي)

- Інтернет-неологізми: нові слова, які з'явилися в зв'язку з розвитком інтернету, соціальних мереж, мемів та онлайн-культури. (التراسل الفوري)

11. За типом переходу в мову:

- Запозичені неологізми: нові слова, запозичені з інших мов, зазвичай без зміни форми або значення. (تكنولوجيا)

- Кальковані неологізми: нові слова, утворені на основі запозичених слів, але адаптовані до морфологічних та фонетичних особливостей власної мови. (سينما)

12. За типом мовлення:

- Літературні неологізми: нові слова, які з'являються в художній літературі або в жанрах високого мистецтва. (التكيفية الأدبية)

- Повсякденні неологізми: нові слова, які вживаються в повсякденному мовленні або мовленні звичайних громадян. (تواصل اجتماعي)

Класифікація неологізмів в арабській мові також базується на різних принципах, які враховують особливості самої мови і контекст її вживання. Ось деякі принципи класифікації неологізмів в арабській мові:

1. За тематикою:

- Релігійні неологізми: нові слова, що виникають у зв'язку з релігійними поняттями, обрядами, текстами і т.д. (الصلاة)
- Політичні неологізми: нові слова, пов'язані з політичними процесами, інституціями, лідерами і т.д. (السياسة الخارجية)

2. За мовленнєвою практикою:

Популярні неологізми: нові слова, які стають популярними в мовленні людей, використовуються в повсякденному спілкуванні, з'являються у соціальних мережах і т.д. (عالم افتراضي)

3. За джерелом походження:

Внутрішні неологізми: нові слова, які утворюються в межах самої арабської мови, використовуючи її морфологічні та синтаксичні закони. (صيام)

4. За типом мовлення:

- Академічні неологізми: нові слова, які виникають у зв'язку з науковими дослідженнями, діяльністю університетів та інших навчальних закладів. (التحليل)
(السريع للمواد)
- Повсякденні неологізми: нові слова, які вживаються у повсякденному мовленні, розмовному стилі та масових медіа. (التربية عن بعد)

5. За регіональним поширенням:

Діалектні неологізми: нові слова або вислови, які формуються в певних діалектах арабської мови і можуть бути обмежені регіональним вживанням.

مفصل – у єгипетському арабському діалекті цей термін означає "магазин" чи "бутік," але в інших діалектах це слово може мати інше значення.

كسرة – в іорданському арабському діалекті це слово використовується для позначення "більшості" чи "багатбох," в той час як у стандартній арабській мові "kasra" означає "нуль" в граматиці.

شباب – це слово в алжирському арабському діалекті може вказувати на "волосся," але в інших діалектах це слово має інше значення.

عصفور – у дамаському арабському діалекті це слово використовується для позначення "голуба," тоді як в інших діалектах це може мати інше значення.

بیش – у суданському арабському діалекті це слово означає "яйце," але в інших діалектах воно може вказувати на інші речі.

6. За формою словотворення:

Відтворені неологізми: нові слова, що утворені шляхом перетворення частин існуючих слів або застосування афіксів арабської мови. (تلوث (від «لوث» + «تلوث»))

7. За ступенем поширення:

- Вузькоспеціалізовані неологізми в арабській мові включають терміни та вирази, які використовуються в конкретних галузях науки, техніки, медицини, інженерії, технологій, а також в інших сферах з певними спеціальними знаннями. Ці неологізми зазвичай створюються для опису нових явищ, пристроїв, технологій, процесів і т. д.

الحاسوب – термін, що використовується для позначення «комп'ютера».

الجينوم – це слово вказує на «геном» і використовується в біології та генетиці.

الطاقة الشمسية – означає «сонячну енергію» і використовується в сфері альтернативних джерел енергії.

الهندسة الوراثية – це «генетичне інженерія» і вказує на галузь біотехнології.

الربوت – цей термін означає «робота» і використовується в інженерії і робототехніці.

البيوتكنولوجيا – це «біотехнологія» і охоплює галузь науки, яка працює з біологічними системами та організмами.

النانوتكنولوجيا – вказує на «нанотехнологію», що стосується використання наноматеріалів і нанопроцесів.

الأمراض المعدية – це «інфекційні хвороби», термін, що використовується в медицині.

الهيدرولوجيا – означає «гідрологію» і вивчає водні системи та водні ресурси.

- Універсальні неологізми: нові слова, які здобувають популярність і використовуються в різних контекстах та галузях. (السوبر ماركت)

9. За географічним розподілом:

Регіональні неологізми – це терміни, які з'являються в конкретних регіонах арабськомовних країн і можуть відрізнятися від стандартної арабської мови. Оскільки арабська мова має багато діалектів, ці неологізми відображають регіональні особливості та потреби.

ماكولات – У Єгипті цей термін використовується для позначення «страви» або «їжі».

مرحباً – В арабських країнах Перської затоки, таких як ОАЕ, цей вираз використовується для вітання.

خدمة التوصيل – У Саудівській Аравії цей вираз означає «доставка» і використовується, наприклад, при замовленні їжі з ресторану.

شيس – У деяких діалектах арабської мови, таких як марокканський арабський, цей термін означає «картоплю фрі».

جلباب – У Судані цей термін використовується для опису жіночого одягу, подібного до традиційного плаття.

ВИСНОВКИ ДО 1 РОЗДІЛУ

Неологізми є живими компонентами мови, які відображають потреби суспільства, зміни у технологіях, науці, культурі та соціальних сферах. Вивчення неологізмів допомагає краще розуміти розвиток арабської мови, а також сприяє адаптації іноземних термінів і понять для потреб сучасного арабського суспільства.

Зазначені принципи є лише деякими з можливих підходів до класифікації неологізмів. Збагачення мови новими словами є природнім процесом, і неологізми можуть з'являтися в різних сферах життя, від наукової термінології до повсякденного мовлення. Дослідження неологізмів важливо для зрозуміння розвитку мови та культури.

Неологізми можуть бути тимчасовими явищами, але деякі з них можуть перетворитись на стійкі елементи мови. Кожен неологізм відображає певний

етап розвитку мови і відображає потреби і зміни у суспільстві, технології, науці та культурі.

Класифікація неологізмів є важливим інструментом для лінгвістів та лексикографів, які вивчають мовне багатство та його зміни. Крім того, вона допомагає зрозуміти динаміку розвитку мови та її адаптацію до сучасних реалій.

Також варто зазначити, що процес класифікації неологізмів в арабській мові може бути складним через багатство мовних варіантів, але він допомагає зрозуміти, як мова реагує на зміни в суспільстві та технології. Неологізми є важливим елементом розвитку мови, а їх аналіз сприяє покращенню розуміння її стану й перспектив.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ НЕОЛОГІЗМІВ В АРАБСЬКІЙ МОВІ

2.1. Загальнонаукові та спеціальні методи дослідження неологізмів

Методологія у цьому дослідженні – загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, які використовуються відповідно до мети та завдання роботи. Під методом будемо розуміти спосіб організації пізнавальної і дослідницької діяльності, зорієнтований на вивченні явищ і закономірностей об'єкта дослідження. Всі методи дослідження поділяються на загальнонаукові та спеціальні, які диференціюються на лінгвістичні. Загальнонаукові методи не мають окремої методології, ними послуговуються для комплексного аналізу та диференціації лінгвістичних методів. Серед загальнонаукових методів дослідження використовують спостереження, аналіз, синтез, описовий метод, інформаційно-пошуковий метод, індукцію та дедукцію, метод суцільної вибірки. Застосовуються також наступні спеціальні методи дослідження: метод лінгвістичного опису і спостереження, структурний метод, аналіз словникових дефініцій, лексикографічний та компонентний аналіз, контекстуально-інтерпретаційний метод, метод кількісних підрахунків, лінгвопрагматичний метод, зіставний метод.

Дослідження неологічної лексики, тобто новоствореної або тієї, що недавно ввійшла в мову лексики, вимагає застосування певних загальнонаукових та спеціальних методів. Ось деякі з них:

Загальнонаукові методи:

1. Лінгвістичний аналіз: Включає дослідження семантики, морфології, синтаксису та інших лінгвістичних аспектів новоствореної лексики. Дослідники аналізують значення, походження та використання нових слів у текстах.

2. Синхронічний та діяхронічний підхід: Синхронічний підхід зосереджується на вивченні структури та значення слів у певний момент часу.

Діахронічний підхід дозволяє розглядати еволюцію та зміни в новостворених словах протягом часу.

3. Корпусний аналіз: Використання корпусів текстів для виявлення частоти вживання, контекстів та варіантів використання нових слів у різних жанрах та комунікаційних ситуаціях.

4. Метод синтезу: Цей метод використовується для об'єднання різних компонентів складного явища з метою створення нових знань. Наприклад, неологізмом може стати не тільки слово, яке абсолютно нове, але і термін, який існує вже давно, але отримав нове значення і є відносно новим у використанні.

5. Метод спостереження: В цьому методі реєструються характеристики та взаємозв'язки неологізмів і оцінкової лексики, які потім систематизуються у вигляді таблиці. Вивчається роль інноваційної лексики в медійному дискурсі, спостерігаючи за кількісним використанням неологізмів у ЗМІ.

6. Інформаційно-пошуковий метод: Цей метод використовується для обробки основних матеріалів, необхідних для подальшого аналізу інноваційного арабського словника. Крім того, він служить для створення матеріальної бази для дослідження.

7. Описовий метод: Цей метод використовується для опису функціонування мови, особливостей комунікації на синтаксичному та лексичному рівні, виділення нових лексичних одиниць, характерних для медіатекстів, і пояснення їх будови, функціонування та механізмів утворення. У дослідженні розглядаються морфологічні, семантичні та лінгвопрагматичні аспекти неологізмів, і вони класифікуються за способом словотворення - морфологічними та лексико-семантичними, а також за вираженням емоційної оцінки.

8. Метод дедукції: Дедуктивний метод передбачає послідовне розгортання повідомлення і руху тексту від загального до часткового.

9. Метод індукції: Індуктивний метод потребує, щоб окремі факти були такими, які можуть бути узагальнені до загальних законів або закономірностей. Цей метод використовується для формування висновків щодо особливостей

утворення лексичних інновацій та їх функціонування у семантичних оцінках неологізмів у ЗМІ.

10. Метод суцільної вибірки: Цей метод використовується для створення бази матеріалів дослідження.

Спеціальні методи:

1. Етимологічний аналіз: Дослідження походження нових слів шляхом виявлення їхніх коренів, префіксів, суфіксів та інших морфем.

2. Контекстуальний аналіз: Вивчення того, як нові слова вживаються в різних контекстах, зокрема в різних жанрах текстів, ситуаціях спілкування тощо.

3. Експертна оцінка: Залучення лінгвістичних експертів для аналізу та оцінки нових слів, їхньої прийнятності для мовного співтовариства, а також для виявлення можливих зсувів у семантиці.

4. Соціолінгвістичні методи: Вивчення соціальних, культурних та комунікативних контекстів, в яких виникають та використовуються нові слова.

5. Експерименти та анкетування: Проведення психолінгвістичних експериментів або анкетування серед носіїв мови для вивчення їхньої сприйнятливості до новоствореної лексики та її відтінків значень.

6. Мовний ландшафт: Вивчення розповсюдженості нових слів в різних медіа (преса, телебачення, соціальні мережі тощо) та оцінка їхнього впливу на мовний ландшафт.

Ці методи можна комбінувати для отримання більш глибокого розуміння неологічної лексики та її ролі в мовному розвитку. Зважаючи на швидкі темпи сучасного суспільства та технологічного прогресу, неологічна лексика набуває особливого значення для відображення нових явищ, понять і тенденцій. Важливо використовувати ці методи дослідження для вивчення та аналізу цієї лексики з метою збереження та розвитку мовної системи.

Додатковою суттєвою складовою досліджень неологічної лексики є розгляд можливих причин виникнення нових слів. Деякі з них включають:

1. Наукові та технологічні досягнення: Нові відкриття в науці та технологіях вимагають нової лексики для опису нових явищ та концепцій.

2. Соціокультурні зміни: Зміни в суспільстві та культурі часто призводять до створення слів, які відображають нові соціальні реалії, ідеї або цінності.

3. Глобалізація та міжкультурний обмін: Зв'язки між різними культурами сприяють позикам та адаптації слів з однієї мови в іншій.

4. Мовна креативність: Мовні гри, жаргони та мовні ігри можуть спонукати до створення нових слів, які носять гумористичний або творчий характер.

5. Потреба у прецизії: Іноді створення нових слів може бути викликане бажанням точно передати певний сенс або нюанс.

Дослідження неологічної лексики в арабській мові вимагає застосування специфічних методів, адаптованих до особливостей цієї мови та її культурного контексту. Ось деякі загальнонаукові та спеціальні методи, які можна застосовувати для дослідження неологічної лексики в арабській мові:

1. Морфологічний аналіз: Вивчення змін у структурі слів (додавання префіксів, суфіксів, афіксів тощо) для виявлення закономірностей у формуванні нової лексики.

2. Лексикографічні дослідження: Створення словників, де новостворені слова були б відображені разом з їхніми значеннями та контекстами вживання.

3. Культурологічний підхід: Вивчення соціокультурних чинників, що сприяють виникненню новостворених слів, та їхнього впливу на мовне співтовариство.

4. Лінгвістична антропологія: Дослідження ролі новостворених слів у різних аспектах життя арабського суспільства, включаючи соціальні, економічні та культурні аспекти.

Ці методи можна комбінувати для отримання більш повного та глибокого розуміння неологічної лексики в арабській мові та її ролі у сучасному арабському мовному середовищі.

Зазначені методи дослідження допомагають лінгвістам, мовознавцям і культурологам розуміти, як нова лексика формується, розповсюджується та впливає на мовне середовище. Це важливо для збереження багатства та

життєздатності мови, а також для відображення швидкоплинних змін у суспільстві та культурі.

2.2. Методика аналізу неологічної лексики в арабській мові

«Арабська, як і будь-яка інша мова, потребує досі не вживаних слів для позначення новітніх концепцій та реалій, особливо абстрактних та технічних. Вони з'являються щодня у глобалізованому світі, походючи з англійської або, рідше, французької, німецької, італійської чи навіть російської. Задля створення нових лексичних одиниць ці мови часто вдаються до такого інструменту, як суфіксація – додавання до лексичної основи суфікса, який виступає сегментом для позначення похідного нового значення.» [Рибалкін В. С.]

У кожному дослідженні використовується певна методологія, яка включає в себе конкретні методи, прийоми та інструменти. Ця методологія представляє собою систему наукових принципів і правил, які застосовуються під час проведення досліджень. Для досягнення цілей нашої дипломної роботи ми використовували методи, які є типовими для лінгвістичних досліджень.

Методична процедура аналізу неологічної лексики включає в себе три основних етапи дослідження:

1. На першому етапі кожного дослідження розглядається термінологічна система лексичної одиниці. Явище «неологізації» давно цікавить мовознавців та лінгвістів, отож було розроблено чимало праць пов'язаних із питанням неологізмів. Не один мовознавець надавав дефініцію неологізму та виокремлював основні його ознаки. На першому етапі дослідження ми використали загальнонаукові методи індукції і дедукції, аналізу і синтезу задля аналізу тієї, чи іншої структурно-семантичної особливості неологізму. На цьому етапі було розглянуто уже наявні дослідження нашого об'єкта, проаналізовано поняття «неологізм», визначено головні ознаки лексичної одиниці, а також розглянуто і обрано класифікацію неологізмів від В. Заботкіної. [«Загальна теорія мови" (2010)]

2. На другому етапі новостворені слова було систематизовано відповідно до способів їх утворення та оцінного значення. Лексичні одиниці арабських неологізмів ХХІ століття досліджують за допомогою методу компонентного аналізу, при якому складники, утворених за моделями словотвірної деривації, використовують для визначення шляхів модифікацій та трансформацій слів. Під час дослідження моделей відбувається розподіл одиниць за тематичними сферами позначення реалій, що базується на семантичному та контекстуальному аналізах та має на меті визначити значення лексичних одиниць. Далі відбувається аналіз семантичних характеристик нових слів. Оскільки у структурі слова виявляється сполучуваність словотворчих компонентів та їхнє семантичне наповнення, то для встановлення їхнього значення використовується аналіз словникової дефініції, поданий у тлумачних словниках, що розкриває контекстуальне зображення конкретної ситуації. Далі відбувається розгляд найпоширеніших способів утворення неологізмів. Неологізми, утворенні на тлі російсько-української війни ми дослідили окремо в розділі, який поданий нижче.

3. Оскільки кожна нова лексична одиниця проходить стадії соціалізації та лексикалізації, ми спостерігали за цими процесами, аналізуючи фактори, що прискорюють чи уповільнюють ці процеси новостворених слів. Для аналізу ми послуговувалися записами словників щодо частоти вживання слова. На процес соціалізації впливає важливість події з яким пов'язане нове слово, висвітлення подій засобами масової інформації із вживанням цього слова, а згодом переймання лексичної інновації людьми для повсякденної комунікації.

Аналіз неологічної лексики в арабській мові є важливим завданням для вивчення розвитку мови, її впливу на суспільство та культуру. Ось декілька кроків та методів, які можна використовувати для аналізу неологізмів в арабській мові:

1. Збір неологізмів: Відбувається збір нових слів та виразів, які з'явилися в арабському тексті (літературних творах, мас-медіа, соціальних мережах тощо). Це можна робити вручну або автоматизовано, використовуючи програмні засоби для аналізу тексту.

2. Класифікація за джерелом: Розділяється зібрана неологічна лексика за джерелом її походження. Це можуть бути терміни з науки, техніки, соціальних та культурних областей, запозичення з інших мов, сформовані шляхом словотворення тощо.

3. Аналіз способів словотворення: Вивчається, які конкретні морфемні, синтаксичні або семантичні процеси використовуються для створення неологізмів. Це може бути створення нових слів за допомогою афіксів, аббревіатур, порівняльних конструкцій тощо.

4. Семантичний аналіз: Розглядається семантика створених неологізмів. Досліджується, яка концепція, ідея чи поняття вони виражають, і чому було обрано саме таке слово або поєднання слів.

5. Контекст вживання: Вивчається контекст, в якому вживаються неологізми. Які ситуації або теми спонукають до створення нових слів. Які стилістики або групи мовців найчастіше використовують ці неологізми.

6. Порівняння з існуючими словами: Порівнюються неологізми з вже існуючими словами або виразами в арабській мові. Які схожості і відмінності вони мають за звучанням, значенням, семантикою тощо.

7. Лінгвістичний аналіз: Досліджуються, які структурні зміни вносять неологізми в мовну систему. Як вони впливають на граматику, синтаксис, фонетику або семантику арабської мови.

8. Етимологія: Слід дізнатись, чи мають нові слова або вирази етимологічне коріння або чи вони пов'язані зі словами інших мов.

9. Аналіз рецепції: Досліджується, як активно використовуються ці неологізми в реальному мовленні та письменності. Як вони прийняті аудиторією, яке враження вони справляють.

10. Статистичний аналіз: Використовуються комп'ютерні програми для обробки тексту, щоб визначити частоту вживання та розподіл неологізмів в текстових корпусах.

Ось ще кілька важливих аспектів, які можна врахувати при аналізі неологічної лексики в арабській мові:

11. Контекстуальний аналіз: Розглядається контекст, в якому вживається кожен конкретний неологізм. Це допоможе зрозуміти його точне значення та нюанси, а також визначити, чому саме було обрано це слово або вираз.

12. Еволюція неологізмів: Спостерігайте за тим, які зміни відбуваються з неологізмами з часом. Чи змінюється їх значення, вживання або стиль. Це може свідчити про процеси лексичної еволюції та адаптації до постійно змінюваного суспільного контексту.

13. Вплив на мову та культуру: Вивчається, як саме впливають неологізми на арабську мову та культуру загалом. Чи розширює введення нових слів лексичний запас. Чи вони збагачують виразність мови чи можуть спричинити спрощення.

14. Соціокультурний контекст: Розглядається, як неологізми відображають суспільні та культурні тенденції. Які цінності, ідеї або моди вони відображають. Чи можуть вони бути індикаторами змін у соціумі.

15. Літературний аналіз: Вивчається, як неологізми використовуються в літературних творах. Як вони впливають на стиль письма, образність, атмосферу та зміст твору.

16. Роль медіа та технологій: Враховується вплив мас-медіа та технологій на появу нових слів. Чи виникають неологізми через розвиток інтернету, соціальних мереж, технічних новацій тощо.

17. Регіональні відмінності: Враховуються можливі відмінності у вживанні неологізмів в різних арабських регіонах. Чи можуть існувати регіональні варіації нових слів.

18. Аналіз синергії: Досліджується, як неологізми взаємодіють зі старими словами та виразами. Чи з'являються нові словосполучення чи частіше починають вживатись старі.

19. Аналіз взаємодії з іншими мовами: Досліджується, як впливає багатомовність на процес створення неологізмів. Чи запозичуються нові слова з інших мов. Як вони інтегруються в арабську мову.

Загалом, аналіз неологічної лексики в арабській мові вимагає комплексного підходу, який об'єднує лінгвістичні, семантичні, соціокультурні та стилістичні аспекти.

2.3. Типологія неологічної лексики в арабській мові

Арабська мова (АМ) відчуває дедалі більшу потребу в досі не вживаних словах на позначення новітніх концепцій та реалій, особливо абстрактних та технічних. Вони регулярно з'являються у глобалізованому світі, походючи з англійської або, рідше, французької, німецької та інших мов. Задля створення неологізмів ці мови часто вдаються до суфіксації – додавання до лексичної основи суфікса, який виступає сегментом для позначення нового похідного значення.

Семантичні неологізми.

Семантичні неологізми – це нові слова, які виникають внаслідок розвитку суспільства, науки, технології та культури. Вони відображають нові концепції та явища, які не мали відповідного виразу в мові раніше. Приклади цього типу неологізмів можуть включати терміни, пов'язані зі швидким розширенням інформаційних технологій, медичними дослідженнями та змінами у суспільних цінностях.

Семантичні неологізми утворюються для вираження нових концепцій, явищ та ідей, які виникли в суспільстві. Наприклад, у сучасному арабському можна зустріти термін "الذكاء الاصطناعي" (al-dhikā' al-iṣṭinā'ī), що перекладається як "штучний інтелект". Цей термін створений для опису технологічних досягнень у галузі інтелектуальних обчислень.

Морфологічні неологізми.

Морфологічні неологізми виникають через зміну морфем або морфологічних структур існуючих слів. Це може включати додавання префіксів, суфіксів, або зміну закінчень для створення нових слів. Такі неологізми

сприймаються як більш інтегровані в мову, оскільки вони зазвичай відповідають морфологічним правилам.

Морфологічні неологізми включають створення нових слів шляхом зміни морфем або додавання афіксів. Наприклад, арабське слово "تلفاز" (tilfāz) означало телебачення, а "تلفون" (tilfūn) – телефон. За допомогою префіксів та суфіксів були створені аналоги для нових технологій, такі як "تلفون ذكي" (tilfūn dhakī) – смартфон.

Синтаксичні неологізми.

Синтаксичні неологізми включають нові конструкції речення або способи з'єднання слів та фраз. Це може бути обумовлено необхідністю виразити нові ідеї або взаємозв'язки між об'єктами або явищами.

Синтаксичні неологізми відображаються у нових конструкціях речень або способах з'єднання слів та фраз. Наприклад, для опису терміну "соціальні мережі" арабська мова використовує конструкцію "شبيكات التواصل الاجتماعي" (shabākāt al-tawāṣul al-ijtimā'ī), де "шабака" означає мережа, а "تواصل اجتماعي" – соціальний зв'язок.

Лексичні неологізми.

Лексичні неологізми включають в себе створення нових слів або переосмислення існуючих слів для вираження нових понять. Це може включати створення нових словесних поєднань, запозичення з інших мов, або надання старим словам нових значень.

Лексичні неологізми передбачають створення нових слів або відновлення старих слів з новими значеннями. Наприклад, слово "التدوين" (al-tadwīn), що раніше означало запис або документацію, зараз також використовується для позначення блогування та ведення онлайн-журналів.

Фразеологічні неологізми.

Фразеологічні неологізми виникають через створення нових виразів або ідіом для опису нових явищ або ідей. Вони можуть набувати широкого вживання в мовній спільноті та відображати зміни в культурному контексті.

Фразеологічні неологізми виникають для опису нових явищ або ідей за допомогою нових виразів чи ідіом. Наприклад, вираз "الواقع الافتراضي" (al-wāqī' al-aftirādī), що перекладається як "віртуальна реальність", є прикладом фразеологічного неологізму.

Звукові неологізми.

Звукові неологізми створюються за допомогою звукової імітації або іншого звукового оформлення. Це може бути актуально для образних виразів, а також для назв продуктів, компаній тощо.

Звукові неологізми створюються за допомогою звукової імітації або інших звукових елементів. Наприклад, звуковий неологізм "بيبي" (bībī) вживається для позначення маленької дитини або немовляти.

Кальковані неологізми.

Кальковані неологізми – це переклади буквальних слів або виразів з інших мов, що можуть призвести до створення нових словесних оборотів. Вони можуть бути цікавим джерелом нових виразів, але також можуть вимагати адаптації до граматичних та лексичних правил мови. Ось кілька прикладів калькованих неологізмів арабською мовою:

"حقيبة ظهر" (hakiabat dhahr) – дослівний переклад англійського «backpack», що вживається для позначення рюкзака.

"حاسوب شخصي" (hasub shakhsi) – дослівний переклад англійського «personal computer», що означає персональний комп'ютер.

"قرص الصلب" (qirss alssalib) – дослівне відтворення англійського «hard disk», що означає жорсткий диск.

Словотворчі неологізми.

Словотворчі неологізми виникають завдяки утворенню нових слів шляхом додавання афіксів, зміни морфологічної структури чи поєднання різних морфем. Це може бути важливим способом виразити нові концепції та ідеї, які раніше не були присутні в мові. Ось декілька прикладів словотворчих неологізмів арабською мовою:

"محبّة" (muḥabbah) – утворене за допомогою суфікса "ة" від кореневого слова "حبّ" (hubb), що означає «любов».

"تعليمي" (ta'leemi) – від кореневого слова "تعليم" (ta'leem) з вживанням суфікса "ي" для позначення «навчальний».

"معلوماتية" (ma'lloomatiyyah) – утворене шляхом додавання суфікса "ي" до слова "معلومات" (ma'lloomat), що означає «інформатика».

Арабські неологізми: Культурний та технологічний контекст.

Сучасний арабський світ також стикається з потребою у створенні нових слів та виразів для вираження нових явищ, які супроводжують технологічний прогрес та зміни в суспільстві. Наприклад, терміни, пов'язані з інтернет-технологіями, соціальними мережами та іншими аспектами цифрової революції, стають неологізмами, оскільки вони позначають нові поняття та підходи.

В умовах швидкого технологічного та соціокультурного розвитку сучасного світу, мови стикаються з потребою створення нових слів та виразів, щоб відповідно виразити нові концепції, технологічні інновації та зміни в суспільстві. Арабська мова, як і будь-яка інша, пройшла через процес творення неологізмів для адаптації до нових реалій.

Арабська мова активно реагує на зміни в суспільстві, технології та культурі шляхом творення різних типів неологізмів. Семантичні, морфологічні, синтаксичні, лексичні, фразеологічні неологізми сприяють адаптації мови до нових реалій та виразності її виразів.

У сучасному арабському суспільстві динамічні зміни у технології, медіа, науці та соціокультурному оточенні спричиняють потребу в нових словах та виразах для точного вираження нових понять. На прикладі арабської мови можна побачити, як типи неологізмів допомагають адаптувати мову до цих змін.

Серед семантичних неологізмів можна виділити термін "الروبوت" (al-rūbūt), що означає "робот". Цей термін з'явився на фоні розвитку робототехніки та штучного інтелекту і дозволяє точно описати новий вид технологій.

У морфологічних неологізмах варто згадати слово "تويتر" (twītīr), яке походить від англійського "Twitter". Воно стало власною назвою популярної

соціальної мережі, а застосування арабської фонетичної транскрипції дозволило адаптувати іноземний термін до мови.

Синтаксичні неологізми можуть відображати нові структури речень, які відповідають новим взаємозв'язкам між об'єктами. Наприклад, "التسويق الالكتروني" (al-taswīq al-iliktirūnī) виражає "інтернет-маркетинг", де "الالكتروني" (al-iliktirūnī) вказує на електронну сферу.

Лексичні неологізми в арабській мові можуть бути результатом запозичення, так як арабська мова використовує нові англійські терміни для опису технологічних інновацій. "سيلفي" (sīlfi) - це арабська версія англійського "selfie".

У фразеологічних неологізмах можна відзначити вираз "مواقع التواصل الاجتماعي" (mawāqī' al-tawāṣul al-ijtimā'ī), що дослівно перекладається як "соціальні мережі". Це є прикладом нової фразеологічної одиниці для опису поняття, яке не існувало раніше.

ВИСНОВКИ ДО 2 РОЗДІЛУ

Загальний підхід до аналізу неологічної лексики в арабській мові відрізняється залежно від конкретних цілей дослідження, обсягу доступних даних та питань.

Отже, методика комплексного аналізу неологізмів передбачає використання низки спеціальних та загальнонаукових методів і прийомів, які допомагають дослідити створення та функціонування неологічної лексики в арабомовному дискурсі. В нашому дослідженні такі загальнонаукові методи як аналіз і синтез, дедукція і індукція, опис були використані для аналізу неологізмів, їх словотвірних моделей та оцінної лексики, а спеціально наукові методи (метод лінгвістичного опису і спостереження, структурний метод, аналіз словникових дефініцій, лексикографічний та компонентний аналіз, лінгво-прагматичний метод, зіставний метод) для виявлення та порівняння різних видів

неологізмів в арабській мові, а також чинників, що впливають на соціалізацію та лексикалізацію нового слова.

Типологія неологізмів розкриває різні аспекти створення нових лексичних одиниць у мові. Вона наголошує на важливості мовного адаптування до змін у сучасному світі. Семантичні, морфологічні, синтаксичні, лексичні та фразеологічні неологізми відображають різні шляхи створення нових слів та виразів для опису технологічних досягнень, культурних змін та нових концепцій. Вивчення цих типів неологізмів допомагає розкрити процеси мовного розвитку в арабському просторі.

Типологія неологізмів показує, як мова адаптується до швидких змін у суспільстві, культурі, технології та інших сферах життя. Вивчення неологізмів допомагає зрозуміти динаміку мовного розвитку та її спроможність адаптуватися до нових реалій.

РОЗДІЛ 3

ДЕРИВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ НЕОЛОГІЗМІВ В АРАБСЬКІЙ МОВІ

3.1. Дери́вація як морфологічне явище

Дери́вація (від лат. *derivatio* – відведення; утворення) – процес створення одних мовних одиниць (дериватів) на базі інших, які приймаються за вихідні, в найпростішому випадку – шляхом «розширення» кореня за рахунок афіксації або словоскладання, у зв'язку з чим дери́вація прирівнюється іноді до словотворення. Дери́вація розуміється або як узагальнений термін для позначення словозміни (*inflection*) і словотворення (*word-formation*), або як назва процесів (рідше результатів) утворення в мові будь-яких вторинних знаків, а також речень, які можна пояснити за допомогою одиниць, прийнятих за вихідні, чи виведені з них шляхом застосування певних правил, операцій.

У процесах дери́вації відбувається зміна форми (структури) та семантики одиниць, що приймаються за вихідні. Ця зміна може бути спрямована або на використання одиниці в новому значенні або на її створення шляхом перетворення старого або його комбінації з іншими одиницями мови з тією ж метою. Оскільки процес дери́вації можна подати у вигляді послідовності застосування до вихідної одиниці серії формальних операцій, для його опису (особливо в генеративній граматиці для опису дери́вації речення) вводяться поняття ступеня дери́вації, дери́ваційного кроку та дери́ваційного «дерева».

Поняття дери́вації, введене в 30-х роках 20 ст. Є. Куриловичем [«Очерки по лингвистике» (1962)] для характеристики словотвірних процесів, дозволило співвіднести конкретні цілі та завдання процесів із засобами їх здійснення та їх семантичними результатами; велике значення для теорії дери́вації зіграло запропоноване Куриловичем розмежування лексичної та синтаксичної дери́вації як процесів, один з яких спрямований на перетворення лексичного значення вихідної одиниці (порівн. «камінь» – «муляр»), а інший – лише на перетворення

її синтаксичної функції (порівн. «камінь» – «кам'яний»). Згодом ці визначення почали додавати до широкого класу явищ створення мовних форм поза словом; в цьому сенсі синтаксична деривація позначає процес утворення різних синтаксичних конструкцій. Введення поняття деривації дозволило встановити ізоморфізм у правилах синтагматичного розгортання вихідних одиниць, а також їх можливого перетворення, знайти підстави для протиставлення простих одиниць – похідним, мотивуючих – мотивованим, джерел деривації – її результатам, одиниць, що обумовлюють – обумовленим. Це поняття дозволило також встановити моделі деривації і тим самим – структуру вторинних одиниць мови в системах окремих мов, зв'язавши виникнення дериваційних структур з формальними операціями різного типу, а також дослідити семантичні наслідки цих операцій.

Процеси деривації завершуються не тільки створенням вторинної, чи результативної, одиниці, а й виникненням особливих дериваційних відносин між вихідними і похідними одиницями мови. Це відбувається як між одиницями одного і того ж рівня (з морфів однієї морфеми одну можна вважати вихідною, а всі інші виведеними; наприклад, у парадигмі одна із словоформ виявляється основною, а інші похідними, тощо), так і між одиницями різних рівнів (для деривації слова потрібні морфеми, для деривації речення – слова, для деривації тексту – висловлювання тощо). У цьому сенсі термін «деривації» відображає як міжрівневий підхід, що дозволяє визначити механізми утворення складніших одиниць «верхнього» рівня з менш складних одиниць «нижнього» рівня, так і навпаки, підхід внутрішньорівневий, що пояснює механізми синтагматичної сполученості одиниць. Самостійний статус набуває так звана дериваційна морфологія, що описує засоби та способи організації морфологічних структур слова в мовах різного типу та використовує дані про відмінність дериваційних процесів у словозміні та словотворі для типологічної характеристики мов. Поняття деривації застосовується тільки до тих одиниць мови, виникнення яких може бути описане шляхом реконструкції процесу, що породив їх, тобто відновлення їх дериваційної історії. Методика аналізу, який називається

синхронною реконструкцією дериваційного акта Е. С. Кубрякова [«О когнитивно-ономасиологическом подходе к словообразованию» (2011), полягає в тому, щоб представити похідні одиниці мови у вигляді кінцевого продукту формальної операції або серії операцій, розроблених для досягнення функціонально-семантичного руху вихідної одиниці.

Класифікаційною рисою дериваційних процесів є рівень їх регулярності. В основі класифікації процесів деривації лежить також їх кардинальний поділ на лінійні і не лінійні. У той час як лінійні процеси деривації призводять до синтагматичної зміни вихідної одиниці і результатом утворення є різні моделі поєднань або порядку розподілу одиниць («дім» – «будинок»), то не лінійні процеси деривації характеризуються зміною сегментної довжини одиниць, таких як внутрішня зміна самого слова (наприклад, морфологічні перетворення кореневих морфем, «рука» – «ручний»).

Опис мовних одиниць через відновлення їх синхронної дериваційної історії, розпочатий спочатку в рамках трансформаційної граматики, вийшов далеко за її межі та сприяв уточненню теорії синтаксису та словотвору в їх динамічному аспекті; воно використовується в типології, а також при описі мовної діяльності та характеристиці механізмів породження мови.

3.2. Префіксальна деривація неологізмів

Природа мовної системи визначає її динамічний характер. Організація мови забезпечує динамічні процеси в ній, які необхідні для комунікативних потреб суспільства.

Поряд із мінливістю в мові діє також інша тенденція – тяжіння до стабільності. Сталість дозволяє функціонувати кожній мові як цілісній системі, забезпечуючи внутрішній взаємозв'язок і взаємодію її елементів та рівнів. Відносна стійкість і стабільність лексичного складу забезпечують можливість збереження й передавання знань про світ, обумовлюючи можливість взаєморозуміння між носіями мови.

Лексичний рівень серед інших рівнів мови, як відомо, характеризується найвищим ступенем екстра-лінгвістичної детермінованості. Він реагує на зміни в суспільстві й відображає різні види перетворень у ньому, знаходячи реалізацію у постійному єдиному процесі оновлення та архаїчності словникового складу мови. Дослідження сучасного етапу розвитку арабської мови засвідчило входження нових слів, що вказує на пристосування мовної системи до нових потреб комунікації у зв'язку з ускладненням середовища.

Дериваційні неологізми – це лексичні одиниці, що утворилися на основі власних та запозичених ресурсів мови за допомогою засобів словотворення. При цьому слід підкреслити, що утворення нових слів шляхом деривації відіграє ключову роль у поповненні та розширенні словникового складу арабської мови, визначає основний напрям розвитку лексики, оскільки саме дериваційні новотвори були й залишаються основним джерелом розширення діапазону словника.

Префіксальна деривація є одним із способів створення нових слів у мові, включаючи неологізми. Вона передбачає додавання префікса до основи слова, що змінює його значення або створює нові концепції та ідеї. В арабській мові префіксальна деривація грає важливу роль у творенні неологізмів, допомагаючи адаптувати мову до нових реалій, культурних змін та технологічних досягнень.

Префікси та їх вплив.

Префікси – це морфеми, які додаються до початку слова, зазвичай перед основою. Вони можуть змінювати значення слова, наголошувати на певні аспекти або вказувати на нові концепції. В арабській мові існує кілька префіксів, які використовуються для створення неологізмів.

У контексті арабської мови префіксальна деривація стає важливим інструментом для створення нових слів і виразів. Різні префікси додаються до основи слів, що дозволяє створювати нові поняття, нюанси значень та адаптувати мову до сучасних реалій.

Приклади неологізмів через префіксальну деривацію.

1. التقنية (ат-такнія) – походить від арабського кореня "قن" (q-n), що означає "техніка" або "технологія". Цей неологізм використовується для вираження сучасних технологічних концепцій та ідей.

2. المبادرة (ал-мубаддара) – від кореня "بدر" (b-d-r), що означає "ініціатива". Цей термін використовується для наголошення на новому підході до запровадження проектів або програм.

3. المستقبلية (ал-мустакбалія) – від кореня "قبل" (q-b-l), що означає "майбутнє". Цей неологізм використовується для вираження ідей, пов'язаних з майбутнім розвитком або перспективами.

4. المسؤولية (ал-масуулія) – від кореня "مسئول" (m-s-'-w-l), що означає "відповідальний". Цей термін вказує на нові аспекти поняття відповідальності в сучасному суспільстві.

Роль префіксальної деривації в арабських неологізмах.

Префіксальна деривація є інструментом для створення нових слів в арабській мові, які відображають сучасні тенденції, ідеї та концепції. Цей підхід дозволяє адаптувати мову до суспільства, яке швидко змінюється, технологій та культурних реалій. Використання префіксальної деривації в створенні неологізмів допомагає введенню нових понять та виразів, що відповідають потребам сучасності.

Шляхом додавання префіксів до основ слів формується новий лексичний склад, що відображає різноманітні аспекти сучасного життя. Цей підхід підтримує появу нових слів, які відповідають сучасним реаліям і допомагають адаптувати мову до змін у світі.

3.3. Семантична деривація неологізмів

Виявом динамічного розвитку лексики є не тільки її кількісне зростання, а й розширення її меж за рахунок якісної модифікації мовних одиниць. Збагачення мовного складу відбувається завдяки процесу зміни семантики ряду існуючих лексичних одиниць, тобто за рахунок семантичних неологізмів. При цьому в

семантичній структурі слів виникає один або більше лексико-семантичних варіантів при збереженні всіх інших. Тобто семантичні неологізми є тим явищем лексичного розвитку, в результаті якого наявні у мові слова позначають нові поняття та реалії через розширення їх семантичної структури.

До семантичних способів словотвору відносять переосмислення лексичного значення слова, метафоричне та метонімічне перенесення. Будь-яке значення має референтний потенціал, тобто здатність вказувати на світ і нести певну інформацію про нього.

Семантичні неологізми визначаються як нові значення, які приєднуються до існуючих лексико-семантичних варіантів слів і формуються на основі вже наявних одиниць у мові. Отже, ці нові значення виражаються за допомогою форм, які вже наявні в лексичній системі даної мови. Серед семантичних інновацій виділяють такі варіанти: старі слова, які змінюють своє значення, втрачаючи ті, які вони мали раніше, і в цьому контексті в слові з'являється новий лексико-семантичний варіант.

Сучасні лінгвісти досліджують семантичну деривацію як механізм розвитку полісемії. Семантична деривація розглядається як окремий випадок лексичної деривації, яка відрізняється від словотворення тим, що не потребує формальних змін. Термін «семантична деривація» може застосовуватися як до синхронії, так і до діахронії мови. Семантична деривація дозволяє створювати нові значення для вже існуючих слів, не створюючи нових форм або не вдаючись до запозичень. Важливо відзначити, що семантичні неологізми інтерпретуються різними способами в сучасній лінгвістиці.

Не існує загальноприйнятого терміну для позначення такого виду неологізмів, як новий лексико-семантичний варіант. В лінгвістичних дослідженнях для опису цього явища використовуються різні терміни, такі як «семантичний неологізм», «неосема», «неоваріант» та «семантична інновація».

Існує два типи неосемантизмів: 1) різновид новотвору в системі мови, наслідок семантичного словотворення в межах вже відомої одиниці або наявної в мові формальної структури і 2) різновид неозапозичення-значення в межах

наявної в лексиконі одиниці з іншим значенням. Також слід зазначити, що можна використовувати терміни «неосемантизм» і «семантичний неологізм» як синоніми.

Під семантичним неологізмом (неосемантизмом) розуміється новий лексико-семантичний варіант відомої раніше лексичної одиниці, що знаходиться у семантичному зв'язку з іншим лексико-семантичним варіантом цього слова. Загалом, поняття неосемантизму тісно пов'язано з проблемою лексико-семантичного варіювання та розвитку семантичної структури слова. Зміни в семантичній структурі слова є результатом протиріччя між потребою номінації та чинним лексичним потенціалом, між новими досягненнями в процесі пізнання й обмеженістю лексичної системи.

При вивченні нових слів в мові важливо враховувати, що зміни і оновлення її словникового складу пов'язані з переміщенням слів із однієї сфери вживання в іншу. Це відображає постійну взаємодію між літературною мовою і діалектами, регіональними варіантами, професійними мовами, мовами спеціальних груп тощо. Тому наявність у літературній мові слів, які були новими для неї, але вже використовувалися в інших її сферах, визначають як відносні неологізми. Один з критеріїв для характеристики таких інновацій у літературній мові – це їх джерело походження. Такі інновації в мові називають внутрішніми запозиченнями. Такі слова, що входять до лексики літературної мови через цей механізм, називають «стилістичні неологізми».

Слід зазначити, що конверсія є однією з форм семантичної неології. Конверсія – спосіб словотвору без використання спеціальних словотвірних афіксів; різновид транспозиції, при якій перехід слова з однієї частини мови в іншу відбувається так, що називна форма слова однієї частини мови (або його основа) використовується без будь-якої матеріальної зміни як представник іншої частини мови («жити» і «життя», «сіль» і «солити», «стрибати» і «стрибок» і так далі).

Конверсія як прийом безафіксального словотвору протиставляється афіксації. В якості словотворчого засобу при конверсії виступає морфологічна

парадигма, а саме здатність парадигми і складових її закінчень передавати значення певної частини мови. Вживання слова в новій синтаксичній функції супроводжується не тільки його використанням у відповідній синтаксичній позиції, а й придбанням нового морфологічного показника, властивого класу слів, функції якого воно переймає. Тому конверсію часто називають морфолого-синтаксичним методом словотвору.

Відмінність між словотвірними методами та семантичними полягає в тому, що при семантичних методах не відбувається жодних змін у морфологічній будові слова. Проте семантичний аналіз конверсійних новотворів показує, що деякі одиниці утворюються з використанням семантичних процесів.

Семантична деривація є одним із ключових механізмів створення нових слів у мові, включаючи неологізми. Семантична деривація в арабській мові полягає у зміні семантичного значення кореневого слова за допомогою додавання суфіксів або модифікації його структури. Цей процес дозволяє мові відтворити сучасні реалії та тенденції, а також адаптуватись до нових потреб комунікації.

3.4. Суфіксальна деривація неологізмів

Суфіксальна деривація в створенні арабських неологізмів.

Суфіксальна деривація полягає у додаванні суфіксів до кореневого слова з метою створення нових слів з різною семантикою. У випадку неологізмів в арабській мові суфікси можуть надавати словам нове значення, специфічну конотацію або контекст, що відповідає сучасним реаліям. Різні суфікси використовуються для вираження різних ідей та концепцій.

Приклади арабських неологізмів через суфіксальну деривацію:

1. الإعلامية (ал-і'ламія) – суфікс "ية" (-ія) надає слову "إعلام" (і'лам), що означає «інформація», конкретний контекст – «інформаційна сфера». Цей неологізм використовується для позначення всіх аспектів інформаційної діяльності.

2. التعلیمی (ат-талімі) – суфікс "ی" (-і) вказує на належність чогось до галузі, де "تعليم" (таалім) означає «освіта». Цей термін використовується для опису всього, що пов'язане з освітніми процесами та системою.

3. المستدامة (ал-мустадам) – суфікс "ة" (-а) вказує на стан або якість. Корінь "استدامة" (істадама) означає «сталість», тому цей неологізм підкреслює ідею сталого розвитку або екологічної усталеності.

4. المبدعين (ал-мубдаін) – суфікс "ین" (-ін) вказує на множину. Корінь "ابداع" (абда) означає «творчість», а цей неологізм вказує на групу творчих осіб.

Використання суфіксів у створенні арабських неологізмів.

Суфіксальна деривація є потужним засобом для утворення неологізмів, оскільки вона дозволяє точно виразити різні семантичні нюанси та відтінки нових понять. Використання різних суфіксів дозволяє адаптувати мову до різноманітних сфер сучасного життя, технологій та наукових досліджень.

Суфікси в арабській мові мають різні значення та вплив на семантику слова. Їх використання в створенні неологізмів допомагає уникнути надмірного вживання загальнопоширених слів та надає можливість висловлювати нові ідеї точніше та ефективніше.

Семантична деривація є ключовим механізмом у створенні арабських неологізмів. Завдяки суфіксальній деривації мова отримує засіб для точного вираження різних аспектів нових понять та явищ. Використання різних суфіксів дозволяє адаптувати мову до сучасних реалій та розширює її можливості для комунікації і виразності.

Особливості суфіксальної деривації неологізмів в арабській мові.

Суфіксальна деривація неологізмів в арабській мові має свої особливості, які відображають семантичні, морфологічні та структурні аспекти мови:

1. Використання різних суфіксів для точної семантичної специфікації:

У арабській мові існує ряд суфіксів, які вказують на різні аспекти семантики слова. Наприклад, суфікс "یة" (-ія) може вказувати на належність до конкретної сфери або галузі, "ی" (-і) вказує на відношення чогось до певного

поняття, "أ" (-a) позначає стан або якість. Це дозволяє створювати неологізми, які максимально точно виражають нові концепції та ідеї.

2. Адаптація до сучасних реалій:

Завдяки суфіксальній деривації арабська мова може адаптуватися до сучасних технологій, наукових відкриттів та культурних явищ. Шляхом додавання специфічних суфіксів до кореневих слів можна створити нові терміни, які точно описують нові явища.

3. Створення різноманітних типів слів:

Суфіксальна деривація дозволяє створювати різні типи слів, включаючи іменники, прикметники, дієслова тощо. Це дає можливість точніше виразити семантичне значення нового слова та використовувати його у різних контекстах.

4. Ефективне спілкування:

Створені за допомогою суфіксальної деривації неологізми роблять мову більш точною та зрозумілою. Це особливо важливо в сучасному інформаційному суспільстві, де швидко змінюються поняття та концепції.

Вплив суфіксальної деривації на розвиток арабської мови.

Суфіксальна деривація важливо впливає на розвиток арабської мови, збагачуючи її лексичний апарат та розширюючи можливості для виразного спілкування. Створені за допомогою цього механізму неологізми відображають сучасні концепції та явища, адаптуючи мову до вимог сучасного суспільства.

Суфіксальна деривація також сприяє збереженню та вдосконаленню арабської мови в умовах світу, який швидко змінюється. Вона дозволяє впроваджувати нові поняття та ідеї, зберігаючи при цьому структуру та основні характеристики мови.

Семантична деривація через використання різних суфіксів є важливим механізмом для створення арабських неологізмів. Цей процес допомагає мові відображати нові поняття та ідеї, адаптуючись до суспільних, технологічних та культурних реалій. Суфіксальна деривація збагачує лексичний апарат мови та робить її більш ефективним та виразним інструментом комунікації.

ВИСНОВКИ ДО 3 РОЗДІЛУ

Дериваційний потенціал неологізмів в арабській мові є важливим аспектом, який відображає гнучкість та вміння мови адаптуватись до сучасних вимог суспільства. Процес створення нових слів та виразів, які відповідають новим ідеям, технологіям, явищам та культурним реаліям, розкриває багатогранні можливості арабської мови в аспекті комунікації та виразності.

Система коренів та афіксів, включаючи префікси та суфікси, надає арабській мові широкий діапазон інструментів для створення нових слів із різноманітними семантичними та морфологічними характеристиками. Префіксальна та суфіксальна деривація дозволяють точно передавати різні відтінки семантики, а також адаптувати мову до різноманітних сфер життя.

Неологізми, створені через дериваційний процес, важливі для розвитку арабської мови, оскільки вони відповідають потребам сучасного світу та впроваджують нові поняття в мовний апарат. Вони відображають динамічний характер мовної системи та її здатність адаптуватися до змін.

Прогресивний характер арабської мови через дериваційний потенціал.

Дериваційний потенціал арабської мови не тільки відображає сучасні реалії, але й сприяє її прогресивному розвитку. Створення неологізмів через деривацію дозволяє адаптувати мову до технологічних, наукових та соціокультурних змін. Важливо зауважити, що цей процес не тільки додає нові слова, але й збагачує арабську мову новими семантичними відтінками та конотаціями. Дериваційний потенціал неологізмів в арабській мові відкриває шлях для виразного передавання семантичних нюансів ідей чи понять.

Вплив дериваційного потенціалу на розвиток науки та технологій.

Сучасний розвиток науки, технологій та інновацій вимагає від мови здатності висловлювати нові ідеї та поняття. Дериваційний потенціал неологізмів у арабській мові є ключовим інструментом для цього. Він дозволяє створювати нові терміни, які точно відповідають сучасним науковим та

технічним поняттям. Такий розвиток мови сприяє зрозумілому обміну інформацією та сприяє подальшому розвитку сучасних галузей науки та технологій в арабомовному середовищі.

Дериваційний потенціал як реакція на культурні зміни.

Культурні зміни, що відбуваються в сучасному світі, також відображаються в мові через неологізми. Дериваційний потенціал допомагає арабській мові виражати нові концепції, цінності та культурні явища, що виникають у сучасному суспільстві. Це робить мову більш живою та актуальною, допомагає виразно висловлювати нові ідеї та переконання.

Тож, на завершення слід зазначити, що дериваційний потенціал неологізмів в арабській мові є важливим фактором її розвитку та адаптації до сучасних вимог. Цей потенціал надає мові здатність адекватно відображати нові ідеї, технології, наукові відкриття та культурні тенденції. Спосіб, яким арабська мова акумулює та відображає зміни у суспільстві, робить її важливим інструментом для комунікації та розуміння у сучасному світі.

РОЗДІЛ 4

ФУНКЦІОНУВАННЯ НЕОЛОГІЗМІВ В АРАБСЬКІЙ МОВІ

4.1. Засоби неологічного словотвору

Соціальна обумовленість лінгвальних змін полягає у тому, що мова в суспільстві виконує основну функцію – забезпечує спілкування. Мова завжди намагається відповідати потребам суспільства у комунікації, тому постійно шукає нові, більш раціональні способи вираження. Кожна нова ідея або концепція потребує відповідного слова або виразу. Виникнення нових слів часто пов'язане із впливом наукових досягнень, політичних змін, історичних подій та змін у різних аспектах життя людини. Це призводить до розширення лексичної системи мови та створення нових слів.

Зовнішні фактори, такі як міжмовні контакти, також мають великий вплив на мовний розвиток. Вони призводять до запозичення слів і виразів з інших мов, що розширює можливості словотвору. Крім того, психологічні чинники, такі як бажання виражати думки незвичними чи яскравими словами, також впливають на розвиток лексичного складу мови. Усі ці фактори об'єднуються, створюючи сприятливе середовище для появи нових слів і виразів в мові та сприяють її постійному розвитку та адаптації до поточних потреб суспільства.

Окрім зовнішніх факторів, розвиток мови також визначається внутрішніми законами та можливостями самої мовної системи змінюватися. Ці зміни відбуваються внаслідок структурних особливостей мови та її системної організації. Арабська мова, на прикладі внутрішньо-лінгвістичних характеристик, проявляє свою системність у різних аспектах, таких як будова багатозначних слів, організація лексично-семантичних груп, наявність антонімічних, синонімічних та інших зв'язків між словами.

Важливим внутрішнім фактором, що сприяє розвитку лексико-семантичної системи мови, особливо в період інтенсивного потоку інформації, є існуючий «закон мовної економії». Його вплив полягає в тому, що в ході

мовленнєвої практики обираються найбільш раціональні та ефективні мовні засоби для спілкування. Розширення словникового запасу арабської мови на підставі цього закону є природним процесом, який активно сприяє розвитку мовної системи. Цей процес призводить до створення нових складних слів, які є зручними та ефективними засобами для найменування понять.

Динаміка мови підкоряється основному закону діалектики: боротьбі протилежностей, яка породжує мовні зміни і визначає її саморозвиток. Таким чином, основною силою, що визначає лінгвальні зміни, є дія мовних антиномій: закон асиметричного дуалізму мовного знака (де те, що позначається словом, та саме слово знаходяться в постійному конфлікті: слово намагається набути нові значення, а значення шукає нові способи вираження), антиномія між використанням мовних одиниць і обмеженнями мовного узусу (де узус обмежує використання мовних одиниць та їх поєднань, а потреби мовленнєвого використання вимагають порушувати ці обмеження і використовувати можливості, вбудовані в мовну систему), і антиномія двох функцій мови: інформаційної та експресивної (де виникає протиріччя між прагненням до стабільності та однотипності мовних одиниць з одного боку, і прагненням до їх виразного виділення з іншого). Один з ключових термінів, який використовується при вивченні змін у лексичному складі мови, – це неологізм.

У створенні нових слів, які відображають сучасні реалії і інновації, важливу роль відіграють різноманітні засоби творення лексики:

1. Суфіксація і префіксація:

Суфіксальні неологізми: Утворюються шляхом додавання суфіксів до основи слова. Наприклад, "تكنولوجيا" (технологія) – слово "تكنولوجيا" утворене додаванням суфіксу "يا-" до слова "تكنولوجيا" (технологія).

Префіксальні неологізми: Формуються за допомогою префіксів, що додаються до початку слова. Наприклад, "مأقراة" (перечитання) – утворено за допомогою префіксу "ما-" (пере-) і кореня "قرأ" (читати).

2. Композиція:

Слова об'єднуються в одне для створення нового слова. Наприклад, "الإنترننت" (Інтернет) – слово складається з двох частин: "ال" (означення) і "إنترننت" (Інтернет).

3. Афіксація:

Афіксальні неологізми: Утворюються за допомогою афіксів (суфіксів та префіксів). Наприклад, "مصمم" (дизайнер) – суфікс "-م" додається до кореня "صمم" (розробляти).

4. Обробка існуючих слів:

Переосмислення: Зміна значення слова, що вже існує, для позначення нових концепцій. Наприклад, "تويتر" (Twitter) – слово запозичене з англійської мови і призначене для позначення соціальної мережі Twitter.

5. Запозичення:

Позичення слів з інших мов: У сучасному світі, завдяки глобалізації, слова запозичуються з різних мов, особливо англійської. Наприклад, "فيروس" (вірус) – слово запозичено з латинської мови.

6. Словотвірна гра:

Створення нових слів на основі гри зі звуками та значеннями. Наприклад, "هاشتاغ" (hashtag) – слово сформоване на основі звуко-наслідування характерного для соціальних медіа знаку "#".

7. Лексичні інновації:

Створення слів на основі нових понять і концепцій. Наприклад, "احتباس الحرارة" (парниковий ефект) – слово утворене для опису глобального підвищення температури.

8. Метафори та метонімії:

Використання мовних фігур для формування нових слів. Наприклад, "مدينة الضوضاء" (місто шуму) – вжито метафору «місто» для позначення галасливого місця або ситуації.

Засоби формування нових слів в арабській мові є різними та реагують на зміни в суспільстві, технологіях та культурі. Неологізми відображають ці зміни і стають важливою частиною лексичного багатства мови. Арабська мова

постійно розвивається, і це відображається в її лексичному багатстві через створення неологізмів.

4.2. Неологізми в різних терміносистемах (військова, політична тощо)

Зважаючи на те, що зараз наша країна знаходиться у стані повномасштабної війни, ми вирішили описати неологічну військову та політичну терміносистему. Використання неологізмів у військовій та політичній стилістиці є актуальним явищем, що відзначається постійним розвитком і сучасними викликами.

У цих сферах неологізми виконують важливу роль у вираженні нових концепцій, стратегій, технологій та політичних підходів. Військова стилістика використовує неологізми для опису сучасних засобів і технік військового конфлікту, щоб відображати їхню складність та ефективність. У політичній мові неологізми можуть відображати нові ідеї, концепції та політичні реалії, що стають актуальними в сучасному світі. Цей аспект створює можливість для точного і виразного вираження складних політичних і військових понять, а також сприяє розвитку мовної системи відповідно до потреб сучасного суспільства.

Військова термінологія – одна зі специфічних терміносистем арабської мови, яка досі ще не підлягала ґрунтовному теоретичному вивченню ані арабськими, ані вітчизняними дослідниками.

Інтенсивний розвиток співробітництва у військово-технічній сфері спричиняє відкритість та рухливість кордонів цієї термінології. Вона розвивається й збагачується донині, зокрема через іншомовні запозичення. На тлі інтенсивного процесу запозичення, дослідження арабської військової термінології набуває додаткової актуальності. Сьогодні завдання арабської термінологічної практики полягає в тому, щоб віднайти адекватні арабські терміни для вже усталених і значною мірою стандартизованих іншомовних запозичень, а також усунути протиріччя між традиційними та новими способами словотворення. [Стацюк Р. В.]

Приклади сучасних неологізмів військової терміносистеми:

1. أنظمة صواريخ موجَّهة مضادة للدبابات جافلين «Протитанкові керовані ракетні комплекси Javelin» – Це переносний американський зенітно-ракетний комплекс, призначений для ураження танків та інших броньованих цілей.
2. منظومات صواريخ محمولة ستينغر «Переносні ЗРК Stinger» – Це переносний зенітно-ракетний комплекс, який використовується для боротьби з повітряними цілями, зокрема з літаками і гелікоптерами.
3. أنظمة طائرات بدون طيار تكتيكية سويتشبليد «Тактичні безпілотні літальні системи Switchblade» – Це безпілотна літальна система, яка може бути запущена і контрольована оператором для точного ураження цілей.
4. مدافع 155 ملم عيار M777 «мм155 гаубиці M777» – Це легка артилерійська система, яка використовується для стрільби 155-міліметровими снарядами на великі відстані.
5. أنظمة طائرات بدون طيار جوية فونيكس غوست «Безпілотні повітряні системи Phoenix Ghost» – Це безпілотна авіаційна система для розвідки і нагляду.
6. أنظمة صواريخ HIMARS «Ракетні установки HIMARS» – Це американська мобільна система залпового вогню для стрільби керованими ракетами на великі відстані.
7. صواريخ برامجية زنيئية من نوع «Sea Sparrow» «Зенітні керовані ракети класу «земля-повітря» Sea Sparrow» – Це ракетна система, яка використовується для оборони проти повітряних цілей.
8. أنظمة صواريخ زنيئية محمولة «Перун» «Переносні зенітно-ракетні комплекси «Перун»» – Це українська система, що призначена для ураження повітряних цілей.
9. الدبابات T-72M/M1 «Танки T-72M/M1» – Це радянський (та його модифікації) танк середньої ваги.
10. أنظمة النيران الرشاشة الصاروخية BM-21 «Град» «Реактивна система залпового вогню BM-21 «Град»» – Це система залпового вогню, яка використовує ракети для ведення вогню по великих площах.

11. أنظمة صواريخ مضادة للدبابات NLAW «Протитанкові комплекси NLAW» – Це переносний протитанковий комплекс, розроблений для ураження броньованих цілей.
12. أنظمة صواريخ زينية محمولة Starstreak «Переносні зенітно-ракетні комплекси Starstreak» – Це британський зенітно-ракетний комплекс, призначений для ураження повітряних цілей.
13. أنظمة صواريخ زينية محمولة LMM Marlet «Переносні ракетно-зенітні комплекси LMM Marlet» – Це легка ракетна система для ураження повітряних цілей.
14. أنظمة صواريخ زينية متنقلة Stormer HVM «Мобільні зенітно-ракетні комплекси Stormer HVM» – Це британський зенітно-ракетний комплекс, призначений для захисту від повітряних цілей.
15. صواريخ بريمستون «Ракети Brimstone» – Це британські повітряно-базовані ракети, які призначені для ураження рухливих цілей.
16. أنظمة الدفاع الجوي المتنقلة FlakPz Gerard «Зенітні самохідні установки FlakPz Gerard» – Це німецька самохідна зенітна установка з великим калібром гармат для захисту від повітряних цілей.
17. أنظمة المدافع الذاتية عيار 155 ملم مزودة بعجلات Caesar «155-мм колісні самохідні артилерійські установки Caesar» – Це французька артилерійська установка для стрільби 155-міліметровими снарядами.
18. أنظمة صواريخ مضادة للدبابات MILAN «Протитанкові комплекси MILAN» – Це переносний протитанковий комплекс, створений для ураження броньованих цілей.
19. أنظمة المدافع الذاتية PzH 2000 «Самохідні артилерійські установки PzH 2000» – Це німецька самохідна артилерійська установка для стрільби великими калібрами.
20. أنظمة الدفاع الجوي S-300 «Системи протиповітряної оборони С-300» – Це російська система зенітно-ракетної оборони, призначена для ураження повітряних цілей.

21. أنظمة المدافع الذاتية Zuzana 2 «Самохідна артилерійська установка Zuzana 2 калібром 155 мм» – Це словацька артилерійська установка для стрільби 155-міліметровими снарядами.
22. أنظمة المدافع الذاتية DANA و DANA M2 «Самохідні артилерійські установки DANA та DANA M2» – Це чеські самохідні артилерійські установки для стрільби артилерійськими снарядами.
23. أنظمة النيران الرشاشة الصاروخية RM-70 Vampire «Реактивні системи залпового вогню RM-70 Vampire» – Це система залпового вогню з використанням ракет.
24. أنظمة النيران الرشاشة الصاروخية محمولة RM-70 Vampire «Переносні системи залпового вогню RM-70 Vampire» – Це переносна версія системи залпового вогню.
25. مدافع FH70 مُجَرَى «Буксирована гаубиця FH70» – Це британська 155-міліметрова гаубиця, яка тягнеться транспортним засобом для стрільби артилерійськими снарядами.
26. مدرعة الاستطلاع والهجوم الجنودية Bradley «БМП (бойова машина піхоти) Bradley» – Це американська бойова машина, призначена для підтримки піхоти. Зазвичай оснащена озброєнням та системами, які забезпечують захист для перевезення та підтримки піхоти на полі бою.
27. منظومات صواريخ مضادة للطائرات باتريوت «ЗРК (зенітно-ракетні комплекси) Patriot» – Система ПЗК (Протиповітряна ракетна комплекс) Patriot розроблена для захисту від повітряних атак, яка включає ракети середньої до великої дальності для знищення повітряних цілей.
28. مدرعة AMX-10RC «Бронеавтомобіль AMX-10RC» – Це французький бронеавтомобіль, який поєднує в собі швидкість руху з бронєю та вогневою потужністю для розвідки та підтримки військових операцій.
29. عربة نقل مصفحة متعددة الأغراض Bastion «Багатоцільовий БТР Bastion» – Це бронетранспортер здатний виконувати різноманітні завдання на полі бою, включаючи транспортування військ, підтримку піхоти та боротьбу з піхотою.

30. دبابات Leopard 2 «Танки Leopard 2» – Це німецькі танки, які відомі своєю великою маневреністю та ефективними озброєнням, використовуються для підтримки броньованих військ на полі бою.

31. مدفعية هاون Archer «САУ Archer» – Це шведська самохідна артилерійська установка, яка відзначається своєю маневреністю та можливістю швидко пересуватися на полі бою.

32. 155 ملم بمدافع عيار Paladin مدفعية هاون «САУ Paladin зі 155-мм гарматою» – Це самохідна артилерійська установка, оснащена гарматою калібру 155 мм і здатна наносити точний та сильний вогняний удар на значні відстані.

33. جو هوك-منظومات صواريخ جو «ЗРК Hawk» – Це система зенітно-ракетного ураження, створена для захисту від повітряних цілей.

34. منظومات صواريخ محمولة ستينغر «ПЗРК Stinger» – Це переносний зенітно-ракетний комплекс, що використовується для ураження повітряних цілей, таких як літаки та гелікоптери.

35. دبابة Challenger 2 «Танк Challenger 2» – Це британський танк, який відомий своєю бронею та озброєнням, спеціалізований на підтримці броньованих операцій на полі бою.

36. الدفاع الجوي «Повітряний оборонний постріл» – Термін, що використовується для позначення заходів і систем, спрямованих на захист від повітряних атак або оборону від польотів ворожих літаків.

37. مركبة قتالية سترايكر «Бойова машина Stryker» – Це серія американських колісних бойових машин, розроблених для різноманітних військових завдань. Stryker використовується для транспортування військ, боротьби з піхотою, спостереження та розвідки на полі бою.

38. نظام صواريخ الدفاع الجوي المتقدم NASAMS «ЗРК NASAMS (National/Norwegian Advanced Surface to Air Missile System)» – це сучасна система зенітно-ракетного ураження, розроблена для захисту від повітряних загроз, яка може вразити повітряні цілі на значних відстанях.

39. نظام صواريخ أسبيد «ЗРК Aspide» – Система зенітно-ракетного ураження Aspide – це італійська система, призначена для захисту від повітряних цілей, яка використовує ракети середньої до великої дальності.

40. بايراکتار «Bayraktar» – Bayraktar відомий як турецький безпілотник. Це безпілотна літальна система, яка використовується для розвідки, нагляду, та ударів з повітря. Система володіє різними можливостями, включаючи встановлення різних видів зброї.

Багатомовні стосунки арабських держав із сусідніми народами залишили свій відбиток на формуванні мовної системи. Внаслідок колоніального панування в арабських країнах у різні періоди в якості другої мови використовувалися англійська (Ірак, Єгипет, Судан, Ємен), французька (Сирія, Ліван, країни Арабського Магрибу), італійська (Лівія). Це не могло не позначитись на поповненні лексичного складу арабської мови. Унаслідок того, що з плином часу з'являлися все нові і нові явища та предмети об'єктивної реальності, і виникла потреба в їхній номінації, запозичення стрімко увійшли до лексичного складу арабської мови. [Стацюк Р. В.]

Військова терміносистема постійно розвивається і нові терміни можуть з'являтися, щоб відповідати викликам сучасних конфліктів і технологічних змін. Оскільки арабська мова є важливою мовою комунікації в різних регіонах, а також серед міжнародних військових співробітників та організацій, її військова термінологія постійно вдосконалюється для точного та зрозумілого спілкування. Згадані терміни можуть варіюватися залежно від контексту, використання та регіональних особливостей арабомовних країн.

Сучасна політична терміносистема арабської мови охоплює широкий спектр термінів, що використовуються для опису політичних процесів, урядової діяльності, міжнародних відносин та інших аспектів політики, а саме:

1. الديمقراطية «Демократія» – позначає політичну систему, в якій влада знаходиться у руках народу або представницьких органів, і громадяни мають право приймати рішення про уряд та політичні процеси.

2. الاستبداد «Тиранія» – використовується для позначення авторитарного правління або зловживання владою однією особою або групою.

3. المجلس التشريعي «Законодавчий орган» – використовується для позначення органу, який має право приймати закони та інші правові акти в державі.

4. الانتخابات «Вибори» – використовується для позначення процесу вибору представників уряду або інших політичних органів шляхом голосування.

5. الحكومة الشبه عسكرية «Політико-військовий уряд» – використовується для позначення урядової системи, де військові органи мають суттєвий вплив на прийняття політичних рішень.

6. الحريات العامة «Громадські свободи» – використовується для позначення права громадян на свободу вираження, зборів, релігії та інших основних прав.

7. السياسة الخارجية «Зовнішня політика» – використовується для позначення стратегій і дій країни або держави у стосунках з іншими країнами та міжнародними організаціями.

8. التوازن السياسي «Політичний баланс» – використовується для позначення стану, коли різні політичні сили або партії мають рівний вплив на політичні процеси в країні.

9. الحكومة الانتقالية «Тимчасовий уряд» – використовується для позначення уряду, який був створений на тимчасовий період для забезпечення стабільності під час перехідних політичних процесів.

10. الحزب السياسي «Політична партія» – використовується для позначення організованої політичної структури, яка представляє певний набір політичних ідей і прагне досягнути влади через вибори.

11. التعددية الحزبية «Партійний плюралізм» – використовується для позначення існування різноманітних політичних партій і груп, які діють у межах однієї держави або країни.

12. الدبلوماسية «Дипломатія» – використовується для позначення професійної діяльності дипломатів та здійснення зовнішньої політики через міжнародні переговори та угоди.

13. التفاهم السياسي «Політична домовленість» – використовується для позначення згоди, яку досягли різні політичні сили або групи, щоб вирішити спільні питання або досягнути компромісу.

14. الحكم الراجع «Зворотній уряд» – використовується для позначення уряду або політичної системи, яка після деякого часу повертається до влади після попереднього виходу з неї.

15. الانتفاضة «Палестинське повстання» – використовується для позначення виступів та повстань палестинців проти ізраїльської окупації на палестинських територіях.

16. الرأي العام «Громадська думка» – використовується для позначення загальних думок і переконань громадськості щодо певних політичних питань або рішень уряду.

17. الاحتجاجات الشعبية «Народні протести» – використовується для позначення масових демонстрацій та акцій громадян з метою висловлення своїх вимог або недовіри до урядової політики.

18. التغيير السياسي «Політичні зміни» – використовується для позначення процесу зміни політичної системи, уряду або політичних структур в країні.

19. التصعيد العسكري «Військове збільшення» – використовується для позначення зростання напруження та військових дій в конфлікті між державами або групами.

20. الاستتساخ السياسي «Політичне копіювання» – використовується для позначення політичного підражнення чи наслідування однією країною або урядом політичної моделі або підходу іншої країни.

21. الشريعة «Шаріат» – використовується для позначення системи права та норм, які базуються на ісламських принципах і законах.

22. الانتقال الديمقراطي «Демократичний перехід» – використовується для позначення процесу переходу від авторитарного або тоталітарного режиму до демократії.

23. الرأي العام الدولي «Міжнародна громадська думка» – використовується для позначення загальної думки інших країн або світової спільноти щодо певних подій або міжнародних питань.

24. التصدير الديمقراطي «Демократичний експорт» – використовується для позначення політики та практик країн, що прагнуть поширювати демократію та демократичні цінності в інших регіонах світу.

25. الانتفاضة العربية «Арабське повстання» – використовується для позначення масових протестів та повстань, які відбулися у країнах Арабського світу в рамках Арабської весни.

26. التأجيل الانتخابي «Виборче відкладення» – використовується для позначення рішення перенести дату проведення виборів з певних причин, таких як політична нестабільність або криза.

27. الحكم بالأغلبية «Влада більшості» – використовується для позначення принципу прийняття рішень урядом або парламентом на основі більшості голосів.

28. الأزمة السياسية «Політична криза» – використовується для позначення серйозних проблем або конфліктів у політичній системі країни або держави.

29. الإعلام السياسي «Політична інформація» – використовується для позначення мас-медіа, які зосереджуються на політичних новинах, аналізі та доповідях.

30. التوافق السياسي «Політична згода» – використовується для позначення досягнення компромісу або домовленості між різними політичними силами або партіями з метою спільного уряду або спільного прийняття рішень.

31. السلطة التنفيذية «Виконавча влада» – використовується для позначення гілки влади, яка відповідає за здійснення законів та керування країною або державою.

32. السلطة التشريعية «Законодавча влада» – використовується для позначення гілки влади, яка приймає закони та інші правові акти.

33. الحريات السياسية «Політичні свободи» – використовується для позначення права громадян на свободу слова, зборів, об'єднання та участі у політичних процесах.

34. الانقلاب «Переворот» – використовується для позначення насильницької зміни влади або політичного режиму.

35. الانتداب الدولي «Міжнародний мандат» – використовується для позначення системи управління, коли одна країна або організація отримує повноваження від міжнародної спільноти для управління певною територією або регіоном.

36. الاحتلال العسكري «Військова окупація» – використовується для позначення ситуації, коли військові сили однієї країни займають територію іншої країни проти її волі.

37. التوازن السياسي «Політичний баланс» – використовується для позначення стану, коли різні політичні сили або партії мають рівний вплив на політичні процеси в країні.

38. الجبهة الوطنية «Національний фронт» – використовується для позначення коаліції або об'єднання різних політичних сил або партій, які діють разом з метою спільної підтримки або досягнення політичних цілей.

39. الأمن القومي «Національна безпека» – використовується для позначення заходів та стратегій, спрямованих на захист національних інтересів та безпеки країни.

40. النظام الحزبي «Партійна система» – використовується для позначення організованої структури політичних партій та їх ролі в політичних процесах країни.

Політична термінологія продовжує розвиватися, відображаючи політичні та суспільні зміни, що відбуваються в арабському світі. Ці терміни використовуються для опису різних аспектів політики та допомагають зрозуміти політичний контекст в регіоні. Політичні неологізми також відіграють важливу роль у сприйнятті та розумінні політичних процесів та явищ в арабському світі. Ці терміни відповідно відображають зростаючий інтерес до політики та розвиток політичної мови в арабському світі.

4.3. Неологізми на позначення новітніх концепцій

Неологізми, або нові слова та вирази, відіграють ключову роль у впровадженні нових концепцій у мовленні і мисленні суспільства. Вони допомагають описати нові явища, ідеї, технології, процеси та підходи, які з'являються в сучасному світі. Аспекти ролі неологізмів у впровадженні нових концепцій:

1. **Вираження нового контексту:** Коли нова концепція або ідея виникає в суспільстві, існуюча мова може бути недостатньою для її точного вираження. У таких випадках створення нового слова або виразу дозволяє якнайкраще передати сутність нової концепції.

2. **Збагачення мови:** Неологізми збагачують мову, додаючи нові слова та вирази до її словникового запасу. Це розширює мовні можливості та допомагає мові адаптуватися до змін у суспільстві.

3. **Зручність виразності:** Нові слова можуть бути більш точними та виразними в порівнянні з існуючими варіантами. Вони дозволяють виразити складні концепції або ідеї коротко і чітко.

4. **Сучасний обмін інформацією:** Суспільство постійно розвивається, і нові концепції з'являються на швидкому потоці. Використання неологізмів допомагає швидше та ефективніше обмінюватися інформацією про ці нові концепції.

5. **Підтримка інновацій:** Неологізми сприяють підтримці інновацій і нововведень, оскільки вони створюють мовний фундамент для нових ідей і технологій.

6. **Культурний контекст:** Неологізми можуть відображати не лише нові концепції, а й зміни в культурному контексті. Вони відображають, як суспільство реагує на зміни і які цінності стають актуальними.

Прикладами неологізмів, які вплинули на впровадження нових концепцій, можуть бути слова та вирази, пов'язані з інформаційною технологією, екологією або політикою. Ці нові лексичні одиниці допомагають суспільству легше розуміти та обговорювати сучасні явища та тенденції.

Роль неологізмів у впровадженні нових концепцій є суттєвою в сучасному суспільстві. Вони стають мовними маркерами новаторських ідей, інновацій та технологій, а також відображають динаміку змін у культурі, політиці, науці, галузях промисловості та багатьох інших сферах.

Нові ідеї та концепції часто важко виразити за допомогою існуючих слів. Використання неологізмів дозволяє коротко та точно виразити нові ідеї або технології, що полегшує їх розуміння та поширення. Це особливо важливо в інформаційному суспільстві, де швидка та точна комунікація – ключовий чинник.

Наступним пунктом, якому слід приділити увагу це поширення нових концепцій, коли нова ідея отримує статус неологізму, вона стає більш доступною для групи людей. Це допомагає їй поширюватися швидше, що може сприяти адаптації цієї концепції в суспільстві. Також слід зазначити зміну культурних цінностей, наприклад, нові ідеї, виражені через неологізми, можуть вплинути на культурні цінності суспільства.

Стосовно підтримки інновацій та наукових досліджень, то нові слова можуть створити основу для подальших наукових досліджень і розвитку концепцій. Вони можуть надихати вчених до дослідження нових областей та розробки нових технологій.

Неологізми також можуть впливати на політику та суспільні структури, ставати символами нових політичних або соціальних рухів. Наприклад, «العولمة» (глобалізація) стала ключовим неологізмом, що відображає складні зміни в світовій політиці та економіці.

У підсумку, неологізми відіграють важливу роль у формуванні та поширенні нових концепцій у мовленні та мисленні суспільства. Вони допомагають суспільству адаптуватися до змін у світі та розвиватися, надаючи мовний вираз новим ідеям і технологіям.

Неологізми грають важливу роль у впровадженні нових концепцій в арабській мові. Арабська мова, яка має довгу історію та багатий словниковий запас, постійно адаптується до змін у суспільстві, технологіях та культурі. Ось деякі ключові аспекти ролі неологізмів в арабській мові:

1. **Вираження нових технологій:** Арабська мова активно використовує неологізми для позначення нових технологій, програмного забезпечення та інформаційних понять. Наприклад, слова «الاستعانة بمصادر خارجية» (аутсорсинг) та ««الدييا»تطبيق لتخزين المستندات» (застосунок для зберігання документів «Дія») є прикладами неологізмів, що відображають введення нових концепцій у сфері технологій та інтернету.

2. **Культурна адаптація:** Словниковий запас арабської мови постійно розширюється для відображення культурних змін і нових концепцій, що виникають у суспільстві. Введення термінів, пов'язаних зі світською культурою, модою чи кулінарією, вимагає створення неологізмів, які б точно відображали ці концепції. Наприклад слова «النزعة الغذائية» («Фудізм» – поняття підкреслення естетики, світського способу життя та захоплення кулінарією.), «نزهة جلام» («Глам-пікнік» – вишуканий пікнік, організований з урахуванням модних тенденцій та естетичного оформлення.)

3. **Наука та технологія:** У сферах науки та технології нові відкриття і ідеї вимагають нових слів для їх вираження. Неологізми в арабській мові дозволяють вченим та інженерам точно визначати свої дослідження та винаходи: «الحوسبة الكمومية» («Квантова комп'ютеризація» – використання

квантових властивостей для обробки та збереження інформації у квантових комп'ютерах.), «الاختراق الحيوي» («Біохакінг» – використання технологій для вдосконалення людського організму або здоров'я, зокрема, засоби для покращення фізичних можливостей або когнітивних функцій.)

4. **Соціальні та політичні зміни:** Арабська мова також адаптується до соціальних і політичних змін: «الضغط الشامل» («Інклюзивний лобізм» – активні дії для забезпечення представництва різних соціальних груп та підтримки рівних можливостей у прийнятті рішень.), «النشاط الاجتماعي» («Соціальний активізм» – залучення громадян до активної участі у суспільних питаннях та боротьби за права та зміни у суспільстві.)

Отже, неологізми грають важливу роль у виразі та впровадженні нових концепцій в сучасній арабській мові. Вони допомагають адаптувати мову до змін у суспільстві, технологіях та культурі, а також сприяють точному виразу нових ідей та понять.

Слід зазначити також, що неологізми вносять велику новизну та користь в арабську мову з різних точок зору:

- **Вираження нових ідей і концепцій:** Арабська мова залишається актуальною завдяки використанню неологізмів для вираження нових ідей, винаходів, концепцій та технологій, які розвиваються у сучасному світі. Це дозволяє арабській мові залишатися відкритою до нових інтелектуальних викликів.

- **Адаптація до змін в суспільстві:** Арабські неологізми допомагають мові адаптуватися до соціальних, культурних та політичних змін. Вони відображають сучасні цінності, моди, тенденції та інші аспекти життя суспільства.

- **Розвиток науки і технології:** Завдяки неологізмам арабська мова може ефективно висловлювати нові наукові відкриття та досягнення в галузях, таких як медицина, інформаційні технології, інженерія і багато інших. Це сприяє розвитку інновацій у відповідних сферах.

- **Мовна творчість і гнучкість:** Неологізми дозволяють мовцям виражати свої думки та ідеї більш точно та креативно. Це розширює мовну творчість і гнучкість мови.

- **Соціальна ідентичність:** Для арабських спільнот неологізми також можуть відігравати роль у збереженні та підтримці соціальної ідентичності. Вони можуть відображати унікальні аспекти культури, історії та спільної свідомості.

- **Сприяння мовному розвитку:** Введення нових слів та виразів допомагає поповнити словниковий запас мови та зробити її більш адаптованою до поточних потреб спільноти.

Приділення уваги неологізмам для збагачення арабської мови має кілька важливих аспектів, а саме: сучасність і актуальність – нові слова та вирази дозволяють арабській мові відображати сучасний світ і всі зміни, що в ньому відбуваються. Без таких неологізмів мова залишається в минулому і неспроможною передати актуальні концепції і ідеї; розвиток та інновації – введення нових слів і виразів сприяє розвитку мови та її адаптації до сучасних вимог. Міжнародна спільнота – в арабській мові використовуються терміни з різних галузей, таких як наука, технології, медицина та інші.

Слід правильно використовувати власні неологізми, щоб бути здатними спілкуватися з міжнародною спільнотою та іншими мовами; інтелектуальний розвиток – розробка нових слів і виразів в арабській мові сприяє інтелектуальному розвитку суспільства. Це стимулює дискусії, дослідження і розмірковування над новими ідеями. Збереження культурної та ідентичності – арабські неологізми можуть відображати унікальні аспекти арабської культури, історії та спільної свідомості. Вони можуть бути важливими для збереження та підтримки культурної та мовної ідентичності; мовна творчість і виразність – нові слова можуть додати мові креативності і виразності. Вони дозволяють мовцям точніше і яскравіше виражати свої думки та ідеї.

ВИСНОВКИ ДО 4 РОЗДІЛУ

Неологізми відіграють важливу роль у розвитку та збагаченні арабської мови. Вони є необхідною складовою сучасного мовлення і відображають актуальні концепції, ідеї, наукові досягнення та технологічний прогрес. Неологізми допомагають адаптувати мову до сучасних реалій та вимог, сприяють її розвитку, інноваціям та виразності.

Також неологізми в арабській мові відображають її роль у міжнародному спілкуванні, зокрема в галузях науки, технологій, медицини тощо. Вони сприяють підтримці культурної та мовної ідентичності арабського світу.

Геологічна лексика стимулює мовне та інтелектуальне розмаїття, розвивають мовну творчість та допомагають точніше виражати думки та ідеї. Вони є важливим елементом мовної еволюції та сприяють унікальності та гнучкості арабської мови.

Для дослідників, лінгвістів, письменників та мовознавців, вивчення неологізмів є ключовим аспектом розуміння сучасної арабської мови та культури. Вони дають змогу відслідковувати та аналізувати зміни, які відбуваються в мовній системі під впливом суспільних, технологічних та культурних трансформацій. Неологізми відкривають нові горизонти у мовленні, дозволяють адаптувати мову до сучасних реалій та покращувати засоби виразності. Вони стимулюють мовну творчість та підтримують активний розвиток арабської мови як засобу комунікації, навчання, науки та культури.

Неологізми не лише відіграють ключову роль у збагаченні арабської мови, але й роблять її більш живою, адаптованою до сучасних вимог та сприяють розвитку мови в цілому.

ВИСНОВКИ

Неологізми, як новостворені слова чи вирази, відіграють значну роль у розвитку будь-якої мови. У дипломній роботі було проведено аналіз неологізмів в арабській мові, їхніх типів, функцій, та потенціалу утворення нових слів. Висновки цієї роботи відображають ключові аспекти цього дослідження та його вплив на саму мову.

Неологізми в арабській мові мають широкий спектр використання та характеризуються своєю різноманітністю. Ці нові слова та вирази не тільки збагачують лексикон, але й свідчать про розвиток суспільства, наукові досягнення та технологічний прогрес. Функціонування неологізмів показує їхню важливу роль у мовному середовищі та вираженні нових концепцій, ідей та технологій. Ці слова відображають потреби сучасного світу, включаючи технічні досягнення, соціальні трансформації та культурні впливи, і стають важливою частиною мовознавства в цілому.

Типологія неологізмів в арабській мові є різноманітною, включаючи в себе лексичні, фразеологічні, синтаксичні, а також лексико-семантичні структури. Ці типи новоствореної лексики відображають якісні та кількісні аспекти нових слів та виразів, та показують їхні можливості у збагаченні мовного запасу.

Дериваційний потенціал неологізмів в арабській мові демонструє їхню здатність до утворення нових слів через поєднання мовних компонентів та використання мовних механізмів. Цей потенціал вказує на те, що мова є динамічною системою, постійно розвивається та відкриває нові можливості для вираження нових концепцій.

Ми дійшли висновку, що неологізми в арабській мові відображають не лише мовні тенденції, але й широкий спектр культурних, технологічних, соціальних та наукових досягнень. Їхнє функціонування вказує на постійний розвиток мови яке відображає суспільні зміни.

Важливо зазначити, що неологізми в арабській мові стають важливим елементом комунікації в різних сферах життя, від наукових до соціальних. Ці

нові слова не просто розширюють лексичний запас, вони передають нові ідеї та поняття, що сприяє розвитку мови та вираженню нових концепцій.

Неологізми несуть у собі потенціал для формування нових термінів та виразів, що відповідають сучасним реаліям та вимогам суспільства. Вони сприяють уникненню лексичного відставання мови, допомагаючи висловити нові ідеї та відобразити актуальні тенденції. Таким чином, неологізми в арабській мові є невід'ємною частиною її розвитку та використання в сучасному суспільстві.

Вивчення неологізмів важливе задля дослідження будь-якої мови, підкреслюючи не лише їх лексичні аспекти, але й мовні закономірності та подальший прогрес. Це дослідження є важливим для лінгвістів, перекладачів, філологів та усіх, хто цікавиться процесами, що відбуваються в мові, визначаючи та формуючи її власну специфіку.

Отже, дослідження неологізмів в арабській мові є важливим та відображає постійний мовленнєвий розвиток. Вивчення цих нових слів та виразів допомагає краще розуміти та відтворювати нові концепції, важливі для суспільства та збагачення його мовного запасу.

Вивчення типології неологізмів в арабській мові дозволяє зробити кілька висновків. Перш за все, це різноманіття новостворених слів і виразів, які представляють різні сфери життя та діяльності. Нові терміни можуть походити з таких сфер як технологія, медицина, політика, культура, наука тощо. Вони відображають широкий спектр інноваційних та сучасних понять, що активно впроваджуються в мову залежно від розвитку соціальних, культурних та технологічних процесів.

Також, аналіз типології неологізмів в арабській мові вказує на те, що деякі слова стають стандартними та входять до лексики мови, тоді як інші можуть бути тимчасовими, зникаючи після певного періоду вживання. Це свідчить про постійні зміни у мовній системі та адаптацію до сучасного світу.

Зокрема, варто зазначити, що деякі неологізми можуть мати певну структурну та морфологічну специфіку. Наприклад, нові слова можуть

формуватися шляхом поєднання різних морфем або шляхом калькування та запозичення з інших мов.

Особливо важливою є роль неологізмів у процесі мовленнєвого розвитку, адже вони відображають сучасні реалії та вимоги суспільства до мовної системи. Таким чином, дослідження типології неологізмів дозволяє краще розуміти природу мови та її здатність до постійного вдосконалення та пристосування.

Функціонування неологізмів в арабській мові може бути різноманітним та має свої специфічні особливості. Перш за все, нові слова і вирази часто виникають у певних контекстах або в зв'язку з конкретними подіями, технологічними або соціокультурними змінами. Їх функціональність полягає в тому, щоб відобразити нові концепції або явища, які можуть виникати в суспільстві.

Деякі неологізми можуть виконувати функцію позначення нових об'єктів або технологій, які раніше не існували. Це може бути ключовим для технічних або наукових досягнень, де важливо точно визначити нове поняття чи винахід. В інших випадках, неологізми можуть відображати сучасні тенденції, які з'являються в культурному чи соціальному середовищі.

Функціонування неологізмів також залежить від ступеня їх надходження в мовну. Якщо вони стають загальноновживаними, то це призводить до включення їх у повсякденний словниковий запас мовця. Однак, не всі неологізми закріплюються у мові, тому що можуть зникнути через деякий час, якщо не отримають широкого вжитку чи не відповідають певним стандартам мови.

Дослідження функціонування неологізмів в арабській мові дозволяє краще зрозуміти їх роль у вираженні сучасних потреб суспільства, а також процеси їх надходження чи навпаки зникнення з мовної практики.

Дериваційний потенціал неологізмів в арабській мові стосується їхньої здатності до поширення, створення похідних форм і розгалуження на нові лексичні одиниці або словосполучення. Неологізми поширюються завдяки створенню похідних форм, таких як прийменники, прикметники, дієслова чи інші похідні. Наприклад, в арабській мові створюються нові дієслова, які можуть

походити від іменників чи прикметників шляхом додавання префіксів чи суфіксів. Це збагачує мову та надає можливість виражати нові концепції чи ідеї.

Також, неологізми можуть мати досить значний потенціал у створенні фраз та термінів, що мають специфічне значення в різних галузях знань, таких як технічні терміни у науці, техніці, медицині тощо. Це допомагає точно визначити нові концепції чи об'єкти, які виникають у сучасному світі.

Таким чином, вивчення дериваційного потенціалу неологізмів в арабській мові дозволяє зрозуміти їхній мовний та концептуальний прогрес, а також виявляти тенденції у створенні нових слів та виразів, що стає важливою частиною розвитку мови. Також цей процес виявляє, які категорії слів, термінів або фраз можуть піддаватися зміні або створенню нових конструкцій. Це важливо для аналізу мови в сучасному вигляді, оскільки відображає її актуальні потреби.

Ми дійшли висновку, що необхідно підкреслити актуальність дослідження неологізмів в арабській мові. В сучасному світі, коли культурна глобалізація й швидкі зміни в технологіях створюють нові реалії спілкування, дослідження новостворених слів та виразів стає важливим. Це допомагає краще зрозуміти соціокультурні та лінгвістичні тенденції в арабському мовному середовищі. Пізнання неологізмів дозволяє відслідковувати зміни в сферах технологій, медицини, політики, що дає можливість краще адаптуватися до нових реалій.

Також це дослідження має вагоме практичне значення для лінгвістів, які вивчають арабську мову. Знання про неологізми сприяє поліпшенню комунікації, розумінню нових феноменів, а також може бути корисним у розробці підручників, навчальних курсів і лінгвістичних досліджень.

Отже, наша магістерська робота, присвячена неологізмам в арабській мові, актуальна у контексті сучасних лінгвістичних досліджень та є важливим внеском у вивчення мовних процесів.

Для подальших досліджень у цій області можна запропонувати кілька перспективних напрямків.

По-перше, вивчення процесів формування неологізмів в сучасній арабській мові може бути корисним для розуміння динаміки мовознавства в цілому, зокрема впливу технологій та культурних тенденцій на лексичний склад мови.

Другий напрямок досліджень полягає в аналізі впливу неологізмів на мовні процеси загалом, у тому числі на семантику, структуру фразеології, граматику тощо.

Третя перспектива досліджень – це вивчення використання неологізмів у писемній та усній мові, включаючи літературні твори, публічні виступи, медійні тексти тощо.

Таким чином, подальші дослідження в галузі неологізмів в арабській мові відкриють широкий спектр можливостей для кращого розуміння мовних явищ і їхнього впливу на суспільство в цілому.

Ця робота дозволила розширити уявлення про важливість неологізмів в арабській мові, показала різноманітність та постійний розвиток мовної системи та залишає відкритими багато напрямків для подальших наукових досліджень в цій області. Дослідження неологізмів викликає зацікавленість через їхнє постійне надходження в мову, а вивчення їх походження, функціонування та потенціалу є нагальним та цікавим для аналізу. Наша робота підкреслила важливість неологізмів у розвитку мови. Вони активно збагачують словниковий запас та дозволяють виражати нові концепції, що робить мову більш адаптивною до змін у суспільстві. Таким чином, дане дослідження про неологізми в арабській мові було актуальним, цікавим та плідотворним, враховуючи їхню важливу роль у формуванні та розвитку мови в сучасному світі.

АНОТАЦІЯ АРАБСЬКОЮ МОВОЮ

ترجمة إلى اللغة العربية: في بداية القرن الواحد والعشرين، يتم تجديد قواميس اللغة العربية بشكل مستمر بمفردات جديدة تتشكل في ظل التطور السريع للمجتمع المعلوماتي. أحد أهم مصادر انتشار المفردات الجديدة هو وسائل الإعلام: حيث يسمع الشخص لأول مرة كلمة جديدة من شاشات التلفزيون، ويراهها في مقالات الصحف، ويلاحظ استخدامها المتكرر في وسائل التواصل الاجتماعي، ثم يبدأ في استخدامها بنفسه. مفردات وسائل الإعلام هي دائماً متجددة، وتتسم العمليات الابتكارية في قاموس وسائل الإعلام الحديثة بالنشاط.

إن أهمية هذا البحث تأتي نتيجة لضرورة دراسة المفردات الجديدة كجزء من القاموس اللغوي وتحديد المكون التقديري في المعنى اللغوي للمفردات الجديدة. يتزايد عدد الوحدات اللغوية الجديدة باستمرار، ويجب تسجيلها وتحليلها بشكل دائم.

يشير ظهور المفردات الجديدة في اللغة إلى التغييرات في الحياة. تحديث المفردات اللغوية نتيجة للتطور الديناميكي للمجتمع يعرف بالتجديد اللغوي، والذي، وفقاً لكلام فيرناند دو سوسيور، يعد عملية طبيعية؛ فلا توجد لغة تخلو من ظاهرة ظهور الكلمات الجديدة. عملية "التجديد اللغوي" ضرورية لجعل اللغة تتطابق مع احتياجات المجتمع في كل مرحلة من تطوره.

يفسر اللغويون المحليون والأجانب مصطلح "التجديد اللغوي" بطرق مختلفة. تعتبر أولغا سيليفانوفا "التجديد اللغوي" ككلمة أو تركيب يُستخدم في فترة زمنية معينة للدلالة على مفهوم جديد أو موجود بالفعل، ويتم قبولها من قبل الناطقين بها كمكونات لغوية جديدة. يفهم زابولوتني "التجديد اللغوي" على أنه كلمة جديدة أو تركيب لغوي ثابت يتوافق مع متطلبات التواصل، وهو جديد من حيث الشكل أو المعنى (سواء من حيث الشكل أو المعنى)، وهو يتشكل وفقاً لقوانين تشكيل الكلمات في اللغة أو يُستعار من لغة أخرى، ويُفهم على أنه جديد لفترة زمنية معينة.

بصيغتها العامة، "التجديد اللغوي" هو كلمة أو مصطلح أو عبارة ظهرت في مرحلة معينة من تطور اللغة لتعبر عن واقع جديد ومفاهيم جديدة، بالإضافة إلى مفاهيم موجودة بمعان جديدة يفهمها الناطقون بها كتكوينات لغوية جديدة.

السمات الرئيسية للمفردات الجديدة تتضمن (1) الانتماء الاجتماعي؛ (2) التعارف؛ (3) الجديد والقابلية للفقان؛ (4) التطابق مع المعايير؛ (5) عدم الارتباط الوثيق بالسياق؛ (6) الدرجة العالية من الإشارة إلى المعنى.

في اللغة العربية، المصدر الرئيسي للكلمات الجديدة هي اللغات الأوروبية، وبشكل خاص الإنجليزية والفرنسية. تأثير هذه اللغات تسببت فيه السياسة الاستعمارية للدول الغربية، حيث تم استخدام الفرنسية في بعض البلدان مثل المغرب وتونس والجزائر وليبيا ولبنان، واستخدمت الإنجليزية في بلدان أخرى مثل المملكة العربية السعودية، والكويت، وقطر، والإمارات العربية المتحدة، وعمان، واليمن وغيرها. في بعض البلدان، لا تزال هذه اللغات تحتل مكانة رسمية.

لديها أيضاً تأثير ملحوظ في انتشار الكلمات الجديدة عملية تعليم الشباب العرب في الخارج، حيث لا يمكن أن يؤثر الثنائية في اللغة على مفردات اللغة الأم. للغات ذات الصفة الدولية أيضاً تأثير معين في تشكيل الكلمات الجديدة. في بعض الأسر، يمكن القول إن اللغة الفرنسية أو الإنجليزية هي اللغة الثانية الأم للحديث على الأقل. تجديد أو توسيع المعنى الدلالي للكلمات في اللغة العربية يؤدي إلى تكوين كلمات جديدة. تتم إعادة استخدام المفردات التي كانت في حالة سكون وتجديدها. إثراء مخزون المفردات في اللغة العربية يحدث أيضاً من خلال الأسلوب اللغوي والدلالي.

في بداية القرن الواحد والعشرين، تحدث عملية تسارع في انتقال الأفراد من المجتمع الصناعي إلى المجتمع المعلوماتي، يؤثر وهذا بشكل كبير على العمليات اللغوية. يحدث تكوين الكلمات الجديدة في اللغة العربية من خلال تأثير خارجي واستفادة من الموارد الداخلية أيضاً.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Александрук І. В. (2012). *Семантична деривація як один зі способів творення неологізмів жанру фентезі*. Рівне: Рівненський інститут слов'янознавства.
- Бондаренко О.М. (2010). *Англійські неологізми: нове у використанні способів утворення*. Запоріжжя: Вісник Запорізького національного університету, «Філологічні науки».
- Глазова О. П. (2013). *Вивчення в школі неологізмів*. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка.
- Гмиря Л. В. (2023). *Морфологічні та дериваційні особливості неологізмів воєнного часу*. Київ: Київський національний лінгвістичний університет.
- Данкевич Т. (2014). *Переклад авторських неологізмів в англійській мові*. Вид.: Мова і культура.
- Дзюбіна О. І. (2016). *Структура, семантика та прагматика сленгових неологізмів соціальних мереж Twitter та Facebook (на матеріалі англійської мови)*. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка.
- Довбня Є. Г. (2023). *Неологізми: вплив новітніх технологій на їх формування*. Київ.
- Дорохіна І. В. (2015). *Генеza становлення неологізмів як явища в сучасному мовознавстві*. Кривий Ріг: Криворізький педагогічний інститут.
- Драбов Н. (2015). *До питання перекладу англійських неологізмів*. Вид.: Актуальні питання гуманітарних наук.
- Загородна Л. Т. (2022). *Англійські та українські оцінні неологізми: творення та функціонування в медіа-дискурсі*. Київ: Національний авіаційний університет.
- Зацний Ю.А. (2008). *Інновації у словниковому складі англійської мови початку ХХІ століття : англо-український словник*. Вінниця.
- Кирилюк О. Л. (2017). *Способи творення українських неологізмів (на прикладі інтернет-ресурсу «Словотвір»)*. Кропивницький.

- Козаченко І.В. (2014). *Особливості перекладу неологізмів англійської мови*. Вид.: Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія.
- Колбешкін П. С. (2020). *Специфіка неологізмів сучасної німецькомовної періодики (перекладацький аспект)*. Київ: Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського.
- Коломієць В. Т. (1973). *Дериваційні та семантичні неологізми в лексичній системі української мови (на матеріалі тлумачного словника української мови в 20-ти томах)*. Відновлено з: <https://mydisser.com/en/avtoref/view/22737.html>
- Косович О. В. (2013). *Творення неосемантизмів або семантична еволюція слів у сучасній французькій мові*. Тернопіль: Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.
- Кушч Е.О. (2010). *Англійські політичні неологізми як перекладацька проблема*. Київ: Проблеми семантики слова, речення та тексту : зб. наук. праць / ред. Н.М. Корбозерова.
- Малярчук О. (2015). *Особливості творення неологізмів-телескопізмів у сучасній англійській мові (на матеріалі лексикографічних джерел)*. Вид.: Науковий вісник ДДПУ імені І.Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство.
- Мартиненко І. Е. (2022). *Функціонування неологізмів у сучасних медіа та інтернет ресурсах*. Суми.
- Погоріла А.І. (2017). *Особливості функціонування неологізмів у молодіжному мовленні*. Херсон: Науковий журнал «Молодий вчений».
- Погоріла А.І. (2017). *Словотвірні механізми творення неологізмів англійської мови*. Вид.: Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія.
- Пріт Т. А. (2018). *Неологізм, його характеристики та способи будови*. Київ.
- Рибалкін, В. С. (2021). *Неконкентивний спосіб утворення арабських неологізмів*. Харків: V Всеукраїнська науково-методична конференція з міжнародною участю «Питання сходознавства в Україні».

- Селіванова О. О. (2006). *Сучасна лінгвістика: Термінологічна енциклопедія*.
Полтава.
- Селіванова О. О. (2008). *Сучасна лінгвістика: Напрями та проблеми*. Полтава.
- Стацюк Р. В. (2013). *Запозичення як один із продуктивних шляхів поповнення лексичного складу військової термінології сучасної арабської мови*.
Відновлено з: <https://skhodoznastvo.org.ua/en/Archive/2013/62-63/13>
- Стацюк Р. В. (2014). *Проблеми перекладу військово-технічної термінології сучасної арабської мови*. Відновлено з:
<https://skhodoznastvo.org.ua/en/Archive/2014/68/11>
- Третяк М. І. (2000). *Неологізми як джерело розвитку української мови*.
Відновлено з:
<https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/mn/mn2019/paper/viewFile/6642/5658>
- Шкуліпа Ю.С. (2017). *Основні способи перекладу неологізмів публіцистичного стилю з англійської мови українською. Актуальні проблеми філології*.
Херсон.
- Altarabin Mahmoud. (2021). *The Routledge course on media, legal and technical translation*. London & New York.
- Versteegh Kees. (2006). *Encyclopedia of Arabic language and linguistics*. Leiden-Boston.